

Kuudesluokkalaisten uutiskokemuksia

Sami Immonen

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Syyslukukausi 2020

Opettajankoulutuslaitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Immonen, Sami. 2020. Kuudesluokkalaisten uutiskokemuksia. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. 71 sivua.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia uutismedioita kuudesluokkalaiset kuluttavat, millaisia uutiskokemuksia heillä on ja kenen kanssa he jakavat uutiskokemuksiaan. Kuudesluokkalaiset ovat tutkitusti median suurkuluttajia, mutta median tunnevaikutuksista, kuten mediapeloista on hyvin vähän tutkimustietoa. Alakouluikäiset lapset kuluttavat uutisia vähemmän kuin nuoret ja aikuiset, mutta nykyisessä mediaympäristössä lastenkaan on vaikea välttyä uutisilta. Uutismedian negatiivinen luonne voi altistaa lapsia myös ikäville tunnevaikutuksille, kuten mediapeloille ja ilmastoahdistukselle, joille lapset ja nuoret ovat erityisen alttiita.

Tutkimukseen osallistui yksi keskisuomalainen kuudes luokka, yhteensä 19 oppilasta, joiden mediankäyttöä seurattiin viikon ajan mediapäiväkirjan avulla. Oppilaiden uutiskokemuksia tutkittiin kuuden teemahaastattelun avulla, joiden osana oli myös tunnekarttatehtävä. Tutkimusstrategiana on monimenetelmällinen tutkimus. Tutkimuksen määrällinen mediapäiväkirja-aineisto analysoitiin tilastollisin menetelmin ja teemahaastatteluiden aineisto fenomenologisen analyysin keinoin.

Mediapäiväkirja-aineisto vahvisti aiempien tutkimusten tuloksia kuudesluokkalaisten runsaasta viihdemediankäytöstä, jota kulutettiin erityisesti puhelimella. Mediapäiväkirjaan raportoitiin hyvin vähän luettuja uutisia, mutta haastatteluissa oppilaat pystyivät kertomaan monista ajankohtaisista uutisista suhteellisen tarkasti. Heidän uutislähteinä toimivat usein sosiaalisen median alustoilla ehdotetut personoidut uutiset. Haastatellut kertoivat uutisten herättävän tunteita. Negatiivisia tunteita heräsi varsinkin ilmastouutisia kohtaan. Uutisista keskusteltiin eniten perheen kesken, jossa yhteisinä huolia, arvoja ja kiinnostuksen kohteita jaettiin. Tutkimus osoitti, että läheisillä on suuri rooli lasten uutiskokemuksissa ja niiden käsittelyssä.

Asiasanat: nuoret, uutismedia, mediakasvatus, tunteet

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

1	JOHDANTO	5
2	UUTISMEDIA	7
	2.1 Uutismedian evoluutio.....	7
	2.2 Uutismedian psykologiset vaikutukset	11
3	NUORET MEDIANKÄYTTÄJINÄ	14
	3.1 Lasten ja nuorten mediankulutus.....	14
	3.2 Mediakasvatus nuorten mediankäytön tukena.....	16
	3.3 Nuorten lukutaidot.....	19
4	TUNNETAIDOT	22
	4.1 Mitä tunteet ovat?	22
	4.2 Tunnekehitys.....	24
	4.3 Nuorten huolet.....	26
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	27
	5.1 Tutkimusote.....	27
	5.2 Tutkimukseen osallistujat ja tutkimuskysymykset.....	28
	5.3 Aineistonkeruumenetelmät	29
	5.4 Aineiston analyysi.....	31
	5.5 Eettiset ratkaisut.....	37
6	TULOKSET	40
	6.1 Kuudennen luokan uutismedian kulutus.....	40
	6.2 Haastateltujen uutismaisema.....	43
	6.3 Haastateltujen tunnekokemukset.....	45

6.4 Uutisista keskustelu.....	47
6.5 Haastatteluiden yhteenveto	49
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	51
7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	51
7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet.....	57
LÄHTEET	60
LIITTEET	68

1 JOHDANTO

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia uutismedioita kuudesluokkalaisten kuluttavat, millaisia kokemuksia heillä on uutismedioiden ääreltä sekä kenen kanssa he jakavat niitä. Tutkimusaihe valikoitui oman mielenkiinnon pohjalta. Minua kiinnosti sekä uutisformaatti itsessään että se, millainen rooli uutisilla on nuorten mediamaisemassa sähköisen ja sosiaalisen median aikakaudella. Aiemmissa lasten mediankäyttötutkimuksissa (Suoninen, 2012; Taloustutkimus, 2019) on havaittu, että nuorten mediankäyttö on hyvin viihteellistä, uutisia ja asiasisältöjä kulutetaan huomattavasti viihdettä vähemmän. Tyypillisesti mediankäyttötutkimukset ovat määrällisiä katsauksia, jolloin niistä usein rajautuvat pois nuorten yksilölliset kokemukset ja niiden sisältämät merkitykset. Tämän takia halusin tutkimukseen myös laadullisen osan, jossa nuoret pääsevät itse kertomaan mahdollisimman vapaasti omista uutiskokemuksistaan. Kuudes luokka valikoitui tutkimuskohteeksi, koska aiempien tutkimusten mukaan heidän ikäryhmänsä ovat erittäin aktiivisia ja kohtalaisen itsenäisiä mediankuluttajia, mutta kehitystasoltaan vasta esimurrosiässä (Salokoski & Mustonen, 2007; Suoninen, 2012;).

Uutismedia on tärkeä julkinen tila, jonka vuoksi on tärkeää tutkia myös lasten roolia siinä. Jatkuvasti ja kiihtyvästi muuttuvan mediaympäristön takia on tärkeää jatkuvasti uudelleenarvioida ja päivittää mediaa koskevaa tutkimustietoa. Keskeistä mediaympäristön muutoksessa on sosiaalisen median myötä kasvanut vuorovaikutus ja älypuhelinien mahdollistama jatkuva saatavuus. Uudessa mediaympäristössä lasten ei enää tarvitse hakeutua Tv-uutisten tai sanomalehden ääreen saadakseen uutisia. Uutiset ovat vahvasti läsnä sosiaalisen median palveluissa, joiden käyttäjistä löytyy ikärajoista huolimatta paljon alakouluikäisiä lapsia (Kallio & Lavikainen, 2017). Uutispalvelut pystyvät keräämään käyttäjistään tietoa ja mainostamaan myös uutisia kohdennetusti. Kohdennettujen uutisten tarkoitus on lisätä klikkauksia tarjoamalla kohderyhmää kiinnostavia sisältöjä. Seurauksena voi olla yksipuolinen uutistarjonta ja erilaiset mediakuplat, jotka voivat alkaa vaikuttamaan mielialaan (Kramer, Guillory & Hancock, 2014).

Uutiset ovat psykologisesti varsin poikkeuksellinen formaatti. Utisten tunnuspiirteisiin kuuluu raportoida negatiivisista ja ikävistä asioista, epäkohdista, jotka saattavat aiheuttaa ahdistusta (Lehtola, 2012). Siitä huolimatta uutiset ovat aina olleet suosituimpia mediaformaatteja. Ihmisten kiinnostus uutisiin johtuu osin biologisesta vietistä. Olemme herkistyneet ympäristöä koskevalle tiedolle, joka on selviytymisen ja turvallisuuden kannalta tärkeää (Davis & Mcleod, 2003). Lisäksi uutisten vetovoimaa selittävät uutismedian draamalta lainaamat kerronnan keinot, joihin kuuluvat tarinan, henkilöiden ja tragedian herättämät vahvat tunteet (Pietilä 2007). Yhdessä luontainen kiinnostus, negatiivinen sisältö ja tunnepitoinen tyyli voivat aiheuttaa mediapelkoja erityisesti herkissä kohderyhmissä, kuten lapsissa ja nuorissa. Mediapelot voivat aiheuttaa erilaisia psykofyysisiä oireita, kuten ahdistusta ja unettomuutta. (Salokoski & Mustonen, 2007.) Mediapelkoihin voidaan lukea myös ilmastoahdistus, joka nimensä mukaisesti tarkoittaa voimakasta huolta ympäristöstä. Huoli itsessään on ymmärrettävä ja tervettä, mutta ilman apua se voi kasvaessaan aiheuttaa mielenterveysongelmia. Uutiset ovat yksi ilmastoahdistuksen keskeinen kuormittava tekijä. (Pihkala, 2019.)

Ilmastoahdistukselle ja mediapelolle on tutkimuksissa tarjottu lääkkeeksi mediakasvatusta, tunnetaitojen harjoittelua sekä toimintaa (Pihkala, 2019; Salokoski & Mustonen, 2007). Mediakasvatuksella tarkoitetaan aikuisten ja lapsen yhteistyötä, jossa tavoitteena on suojella lapsia haitallisilta sisällöiltä ja toisaalta kehittää lapsen medialukutaitoa (Kupiainen, 2009). Mediakasvatukseen sisältyy myös tunnetaitojen harjoittelu. Harjoittelun kohteena ovat muun muassa tunteiden käsittely ja sopivien sisältöjen tunnistaminen. Toimintaa ja tunteiden kohtaamista pidetään keskeisenä lääkkeenä myös ilmastoahdistukseen. (Pihkala, 2019; Pohjola, 2009.)

Teoriaosa koostuu uutismedian, nuorten mediankäytön ja tunnetaitojen luvuista. Tutkimuksen kannalta keskeisiä teemoja ovat uutismedian olemus ja sijoittuminen nuorten mediamaisemaan ja toisaalta nuoret ja heidän valmiutensa kohdata uutisia. Nuorten valmiuksissa pidän keskeisenä mediakasvatuksen

avulla harjoiteltavia medialukutaitoa ja tunnetaitoja, joita voidaan ajatella myös median vaikutuksilta suojaavina tekijöinä. Median vaikutuksista tutkimuksen kannalta keskeisiä ovat psykologiset vaikutukset, joita tarkastelen tunteiden näkökulmasta.

Tässä tutkimuksessa lasten uutiskokemuksia selvitettiin monimenetelmällisen tutkimusstrategian keinoin. Tutkimuskohteena oli yksi kuudesluokka, jonka mediamaisemaa ja uutismedian kulutusta seurattiin mediapäiväkirjan avulla. Lisäksi kuuden oppilaan uutiskokemuksia selvitettiin teemahaastattelun avulla. Laadullinen haastatteluaineisto analysoitiin fenomenologisen analyysin keinoin ja määrällinen mediapäiväkirja-aineisto tilastollisin menetelmin.

2 UUTISMEDIA

2.1 Uutismedian evoluutio

Uutismedia on käynyt Suomen satavuotisen historian aikana läpi vaiherikkaan kehityksen. Uutismedian rooli Suomessa oli aluksi varsin laaja. Sen tärkeimmäksi tehtäväksi luettiin rahvaan sivistäminen ja kansallistunteen luominen pelkän ikävän tiedottamisen sijaan. Lehdistöllä on aina nähty poliittisia ja yhteiskunnallisia tehtäviä. Lehdistöä on kuvattu esimerkiksi demokratian selkärangaksi, neljänneksi valtionmahdiksi sekä vallan vahtikoiraksi. Suomessa lehdistön rooli länsimaisena, vapaana yleisen mielipiteen tulkkina ja muokkaajana alkoi 1800-luvun loppupuolella. Sitä ennen lehdissä oli kiellettyä kirjoittaa esimerkiksi sisä- tai ulkopoliitikasta. (Holmila, Koskinen, Villstrand & Karonen, 2014.) Lehdistönvapaus oli Suomessa varsin pitkään vaikeuksissa. Lehdistöä rajoitti erityisesti Neuvostoliiton ohjaus ja pelko. Ilmiöstä on puhuttu suomettumisen käsitteellä. Neuvostovastaisesta kirjoittelusta saattoi saada Suomessa vankilatuumion, joka aiheutti lehdistössä itsesensuuria. Myös Neuvostoliitto pyrki muovaamaan somalaisten mielipiteitä ja arvoja sosialismiin sopiviksi. Sensuuria kesti

aina Neuvostoliiton romahdukseen (1991) asti (Salminen 1996; 2004). Lehdistönvapauden tila on sittemmin parantunut Suomessa, ja tuoreessa vertailussa se arvioitiin Ruotsin jälkeen toiseksi parhaaksi (Lessenski, 2018).

Uutiset koskivat aiemmin vain yhteiskunnan tärkeimpiä elimiä, koska hierarkkisessa yhteiskunnassa kaikki tärkeä tapahtui ylhäällä. Yksityinen ja kokemuksellinen maailma elämyksineen ja tunteineen rajautui pois. Toimittajien työnä oli rekonstruoida todellisuus mahdollisimman objektiivisesti ja tarkasti yleisölle. Ajatus objektiivisesta lehdistöstä jouduttiin kyseenalaistamaan ensimmäisen maailmansodan jälkeen, kun huomattiin, että monet raportoidut uutiset olivat keksittyjä. Huomattiin, että uutisten avulla pyrittiin kasvavissa määrin tekemään politiikkaa ja vaikuttamaan tuleviin tapahtumiin ja päätöksiin. Ensimmäistä kertaa ymmärrettiin, että uutismedia on eräänlainen julkinen tila, jossa erilaiset intressit vääntävät kättä. (Luostarinen, 2002.) Journalismin ydintehtäviin on myöhemmin katsottu kuuluvan julkisen tilan ja vallankäyttäjien, eliitin vahtiminen, jonka on katsottu palvelevan demokratiaa (Pietilä, 2007, 27).

Uutisten evoluutio otti uuden askeleen, kun havaittiin, että uudet 1960-luvun yhteiskunnalliset ilmiöt vaativat uuden kerronnallisemman tyylin. Toimittajan rooli muuttui todellisuuden tallentajasta todellisuuden luojaksi. (Luostarinen, 2002.) Perinteisten faktasisältöisten ”kovien” uutisten rinnalle tuli pehmeämpiä uutisia, joissa painotettiin faktojen sijaan tunteita ja merkityksiä, joiden luojana tarinan kertoja, toimittaja, oli yhä isommassa roolissa. Keskiöön nousivat henkilöt, joita tarinan tapahtumat koskettivat. (Koljonen, 2013.) Uutismedia omaksui teatterille ja elokuville tyypillistä kerrontaa, jossa faktojen sijaan tärkeää oli hyvä tarina. Dramaattisessa tyyllissä asioita kärjistetään, yksinkertaistetaan, alleviivataan ja viihteellistetään. (Pietilä 2007, 72.) Muutos on vastannut kysyntään, eikä kuluttajillekaan enää riitä perinteinen uutisten esitystapa. Perinteisen median arvot, kuten puolueettomuus ja neutraalisuus, nähdään usein vanhentuneena ja näkökulmia rajoittavana. (Heinonen & Ruotsalainen, 2014.)

Ilman draamaa uutiset eivät ole kiinnostavia. Hyvässä draamassa on kiinnostavia päähenkilöitä, jännitteitä ja konflikteja. Kuluttajille on tärkeää elämyk-

sellisyys, mielikuvat, hetkellinen mielihyvä ja arvojen korostuminen. Parhaimmillaan draama luo riippuvuutta, joka pitää kuluttajia otteessaan, kunnes he saavuttavat kliimaksin: katarsiksen, jonka jälkeen huomio siirtyy seuraaviin skandaaleihin. Modernin uutismedian toissijaiseksi jääneet faktat ja tunteiden ja mielikuvien korostaminen ovat johtaneet siihen, että kuluttajat toimivat ja tekevät päätöksiä ilman tieto- tai totuus pohjaa. (Pietilä 2007, 72, 110.) Ilmiöstä on käytetty termiä totuuden jälkeinen aika (Lessenski, 2018).

Uutisten tunteisiin vetoava kerronta ei ole niiden yksinoikeus vaan osa laajempaa kulttuuri- ja mediatrendiä. Esimerkiksi tosi-tv:n räjähdysmäinen kasvu kertoo, että tällaiselle "tunneteollisuudelle" on kysyntää. Tosi-tv-ohjelmissa todellisen ja käsikirjoitetun raja usein hämärtyy ja tärkeintä on tunnepitoinen matka. Uutismediassa tästä viihteellisen ja perinteisen kerrontatyylien sekoittumisesta käytetään termiä tabloidisaatio (esim. Magin, 2017). Tunneteollisuudelle on tyypillistä henkilöiden ja tapahtumien mustavalkoisuus, joka herättää nopeita ja voimakkaita tunnereaktiota puolesta tai vastaan. Syvällisempää ymmärrystä tai empatiaa ei yritetä tavoitella. Lisäksi subjektiivinen lähestymistapa uutisiin helpottaa juttujen tuottamista. Kansaa kiinnostavia tapahtumia, kuten paljastuksia ja katastrofeja, ei riitä joka päivälle raportoitavaksi, eivätkä ne hiljaisena uutispäivänä tavoita suurta yleisöä. Median onkin myös itse luotava ja maustettava uutisia, johon draaman keinot sopivat paremmin. (Hautakangas, 2005.) Kun lehdistön luomat ja voimistamat moraalittomat ilmiöt nousevat uhkaamaan yhteiskunnan arvoja, lehdistö tuo esiin joukon asiantuntijoita moraaliala palauttamaan. Tästä käytetään nimitystä moraalinen paniikki (Cohen, 1972, 9).

Draamalle hyvää polttoainetta ovat erilaiset tragediat. Kuluttajien kiinnostus suuntautuukin sensaatioaiheisiin, kuten onnettomuuksiin, rikoksiin ja katastrofeihin (Davis & McLeod, 2003; Pietilä, 2007, 54–55). Vaikka katastrofit ovat aina kiinnostaneet ihmisiä ja lehdistöä, niiden suhteellinen osuus ja kuvallinen kerrontatyyli ovat moninkertaistuneet (Kivivuori, Kemppi & Smolej, 2002; Koljonen, 2013). Vuonna 1997 ja 2000 pelkästään väkivaltalööpiti muodostivat 15–40 % kaikista pää- ja sivuotsikoista kahdessa suosituimmassa iltapäivälehdessä

(Kivivuori ym., 2002). Uutismedia, erityisesti iltapäivälehdet, vaikuttavatkin elävän pelkästään negatiivisilla uutisilla ja paniikin lietsomisella. Huonojen uutisten suhteettoman suuri osuus selittyy myös journalismin perustehtävällä, jonka palkittu journalisti Arja Paananen kiteyttää haastattelussa seuraavasti: "Toimitajan työ perustuu paljolti siihen ajatukseen, että toimittaja haluaa paljastaa yhteiskunnallisia epäkohtia, jotta ne voitaisiin korjata ja ihmisten elämä muuttuisi siten paremmaksi. Siksi kerrottavat asiat ovat usein negatiivisia." (MTV-uutiset, 2012.) Uutisoinnissa korostuu myös tarve yhteisöllisyyteen. Surutyöhön vedetään mukaan koko kansa, ja lehdistö on ottanut omakseen terapeutin roolin. On kuitenkin mahdollista, että tunnepakattu uutistuotanto aiheuttaa enemmän surua kuin ehtii hoitaa. On myös muistettava, että uutismedia ei ole muusta yhteiskunnasta erillinen alue, päinvastoin. Se on julkinen tila, joka kuvastaa sen hetki- sen yhteiskunnan piirteitä ja arvoja. Onkin havaittu, että uutismedian, journalismin ja yhteiskunnan eetokset limittyvät toisiinsa. (Koljonen, 2013.)

Uutismedian vetovoimaan löytyvät myös biologiset perusteet. Davis ja Mcleod (2003) selittävät ihmisten kiinnostusta uutisiin evoluutiopsykologian kautta. Ihmisiä on aina kiinnostanut heitä ja heidän elinympäristöään koskeva tieto, joka on aina ollut keskeinen muun muassa turvallisuuden, lisääntymisen ja menestymisen kannalta. Uutisten edeltäjänä toimivat juorut ja tarinat, joiden avulla oli mahdollista kerätä arvokasta tietoa esimerkiksi uhista, oman yhteisön jäsenistä ja yhteisön hierarkiasta. Tämän takia kiinnostavimmat uutisaiheet ovat pysyneet samanlaisina läpi historian. (Davis & Mcleod, 2003.) Nykyaikana on vallalla diskurssi, jossa sensaatiouutisia pidetään todisteena modernin journalismin kriisistä tai rappiosta (Koljonen 2013; Davis & Mcleod, 2003). Näin on siitä huolimatta, että sille on hyvin vähän näyttöä ja Davisin ja Mcleodin (2003) mukaan kiinnostus tietynlaisiin uutisiin on yhtä vanha ilmiö kuin ihmisen kyky kommunikoida. Myös aiemmat sukupolvet ovat ajatelleet astuvansa uuteen journalistiseen aikakauteen, joka lopettaa pitkän jatkuvuuden, olipa kyse vallankumouksen, maailmansodan tai teollistumisen jälkeisestä ajasta. Historioitsijoiden

mukaan kaikki ajanjaksot sisältävät kuitenkin sekoituksen uutta ja vanhaa. Journalismin kritiikissä onkin muistettava Bertolt Brechtin vanha viisaus, että ”uudet antennit vain syytävät vanhoja typeryyksiä.” (Bullock, 1994).

Viimeisin askel journalismin evoluutiossa liittyy uudentilaisiin uutisalustoihin. Tiedotusvälineet ovat siirtyneet sosiaalisen median alustoille, joiden toimintaperiaatteet ovat liikesalaisuuksia ja sen vuoksi osin hämärän peitossa. Sosiaalisen median sisältö perustuu algoritmeihin. Algoritmi on ohjelmointitermi, joka tarkoittaa, millaisella periaatteella sovellus toimii. ”Algoritmisten apuvälineiden käyttö journalistisessa työssä vaikuttaa siihen, mitä julkaistaan, millaisin painotuksin ja kenelle” (Grundström, Haapanen & Ilkka, 2019, 257). Se on journalistisen päätöksenteon ydintä, jota ei voi ulkoistaa. Tästä syystä myös julkisen sanan neuvosto on tunnustanut algoritmit osaksi journalistista työtä. Algoritmit ovat Suomessa sisällöntuotannossa vasta kokeiluasteella, mutta uutisten personointi on yleistä. Personoinnilla tarkoitetaan, että uutisia suositellaan käyttäjän tietojen tai verkkokäyttäytymisen perusteella tai, että uutinen muuttuu käyttäjän tietojen perusteella. Kohdistetusta sisällöstä ilmoittamisessa on havaittu puutteita, eikä käyttäjä välttämättä tiedä lukevansa hänelle kohdistettua sisältöä. (Grundström, Haapanen & Ilkka, 2019.) Tästä syystä käyttäjällä on rajoitetumpi mahdollisuus vaikuttaa omaan uutistarjontaan, tai hän ei välttämättä tiedosta, että valinnat on tehty hänen tietojensa perusteella.

2.2 Uutismedian psykologiset vaikutukset

Media vaikuttaa ihmisten tapaan tarkastella todellisuutta, mikä puolestaan näkyy heidän asenteissaan ja toiminnassaan. Median vaikutuksia on vaikea havaita, koska suurin osa median vaikutuksista ovat tiedostamattomia ja yksilöllisiä. Media liittyy niin laajasti ihmisen elämään, että sen vaikutuksia on vaikea eristää muusta elämästä. Median vaikutukset liittyvätkin kiinteästi yksilön omaan persoonaan ja ympäristöön. Vaikutukset korostuvat, jos yksilö on vastaanottavainen median viesteille ja ympäristö vahvistaa näitä viestejä. Sama si-

sältö voi olla toiselle uhka ja toiselle terapeutinen mahdollisuus. Median psykologiset vaikutukset ovat useimmiten harkittuja, tahallisesti aiheutettuja, kuten mainonta, valistus, aivopesu tai propaganda. Vaikutukset voivat kuitenkin tulla yllätyksenä myös sisällöntuottajille. (Salokoski & Mustonen, 2007.)

Esimerkkejä median vaikutuksista voidaan nähdä esimerkiksi rikosuutisoinnista. Tutkimuksissa on havaittu, että 30 vuodessa kolminkertaistunut rikosuutisointi on vaikuttanut kansalaisten turvallisuuden tunteeseen, vaikka turvallisuus on parantunut eikä rikosten määrä ole kasvanut (Kivivuori, Kemppi & Smolej, 2002). Kivivuori (2004) on löytänyt myös suomalaisnuorten rikosuutisoinnin seuraamisen ja rikosten tekemisen väliltä yhteyden. Rikosohjelmia katsovien riski syyllistyä väkivalta ja omaisuusrikoksiin oli moninkertainen, erityisesti poikien kohdalla. Median vaikutukset tulivat esiin myös Facebookin toteuttamassa tutkimuksessa, jossa ilman tutkimuslupaa testattiin lähes 700 000 käyttäjän kohdalla, tarttuvatko negatiiviset ja positiiviset päivitykset Facebook-syötteessä käyttäjien omiin päivityksiin. Tutkimuksessa havaittiin, että jos käyttäjien uutisvirtaa siis manipuloitiin, niin että ne saivat vähemmän positiivisia päivityksiä, heidän omat päivityksensä olivat vähemmän positiivisia. Tämä päti myös negatiivisten uutisten vähentämisen kohdalla. (Kramer, Guillory & Hancock, 2014.)

Mediasisällöistä eniten huomiota ja huolestumista ovat aiheuttaneet fiktiiviset sisällöt, kuten elokuvat ja pelit. Ne on myös viranomaisten taholta säädelty ikärajoilla, koska niiden on katsottu aiheuttavan esimerkiksi pelkoja ja riippuvuutta. Vähemmälle huomiolle ovat jääneet asiaohjelmat, kuten uutiset, vaikka tutkimuksissa on havaittu, että ne ahdistavat teini-ikäisiä fiktiota enemmän (Noppi, 2014). Lasten kehitysvaihe vaikuttaa olennaisesti mediapelkoihin. Kun lapsi ymmärtää, että uutiset ovat todellisuutta, myös heidän pelkojensa sisällöt muuttuvat (Salokoski & Mustonen, 2007). Nuoret pystyvät samaistumaan parhaiten konkreettisiin uhkiin, jotka koskevat yleensä heitä tai heidän läheisiään. Murrosiän kehityksen myötä nuoret ymmärtävät myös abstrakteja ja globaaleja ilmiöitä ja uutisaiheita, kuten terrorismia ja ilmastonmuutosta, mikä saattaa lisätä heidän ahdistustaan ja heikentää uskoa tulevaisuuteen. (Fremont, Pataki &

Beresin, 2005.) Nuoria kiinnostavatkin usein samat aiheet kuin aikuisiakin, esimerkiksi katastrofit, kriisit ja rikokset. Uutisten ahdistavuutta lisää, jos nuori ei täysin ymmärrä uutisia tai osaa suhteuttaa niitä. (Noppari, 2014.) Lapsen kehitystaso vaikuttaa myös pelkojen hallintaan. Pennasen (2006) mukaan lapsilla, joilla on vahva mediataju, on käytössään myös kehittyneemmät mielenhallintakeinot, joilla säädellä tunteita.

Median aiheuttamasta ahdistuksesta käytetään termiä mediapelko. Lasten mediapelkoja on vaikea havaita arjessa, vaikka tutkimusten mukaan ne ovat lasten yleisimpiä pelon aiheita jo 5–6-vuotialla. Mediakokemukset vaikuttavat lasten turvallisuuden tunteeseen. Erityisesti aikuisille suunnattu sisältö aiheuttaa mediapelkoja. (Salokoski & Mustonen, 2007.) Harrisonin ja Cantorin (1999) tutkimuksessa yli 90 % vastaajista raportoi kärsineensä mediapeloista. 94 % pelkoa aiheuttaneista kokemuksista tapahtui alakoulu- ja teini-iässä. Kokemukset aiheuttivat pahimmillaan kuukausien uniongelmia, välttämiskäyttäytymistä ja pelkojen siirtymistä tosielämän tilanteisiin. (Harrison & Cantor, 1999.)

Media voi aiheuttaa myös pitkäaikaisia psyykkisiä ongelmia: traumoja. Mediatraumojen lääketieteellinen termi on traumaperäinen stressihäiriö (Salokoski & Mustonen, 2007). Se syntyy järkyttävän kokemuksen ja siitä seuranneen voimakkaan tunnereaktion seurauksena. Diagnostisiin kriteereihin kuuluu, että henkilö on altistunut itseä tai läheisiään koskevalle uhalle. Uhkaa käydään jatkuvasti läpi uudelleen tai uhkan aiheuttajaa vältellään tunne- ja ajatustasolla. Siihen liittyy myös merkkejä kohonneesta vireystilasta, kuten uni- ja keskittymisvaikeudet. Oireiden on myös kestettävä yli kuukauden ja aiheutettava merkittävää haittaa yksilön toimintakyvylle. Alle kuukauden kestävien oireiden kohdalla käytetään akuutin stressihäiriön diagnoosia. (Huttunen, 2018.) Suomessa ei ole tehty tieteellisiä tutkimuksia uutisten yhteydestä traumaperäiseen stressihäiriöön, mutta maailmalla yhteys on löydetty suurien katastrofien aikoina (Schuster ym., 2001). Mediatraumoista on muutoinkin tehty vain muutamia tutkimuksia (Salokoski & Mustonen, 2007).

3 NUORET MEDIANKÄYTTÄJINÄ

3.1 Lasten ja nuorten mediankulutus

Erilaiset mediat tulevat osaksi lapsen elämää jo varhaisessa vaiheessa. Lapsen kokemukset mediasta ja niiden merkitykset muovaavat lapsen kehitystä (OKM, 2013). Huhtanen (2016) pitää myyttinä yleistä käsitystä siitä, että media ei kuulu pienten lasten elämään. Hän korostaa, että lapset eivät elä tyhjiössä vaan heitä kiinnostavat sekä uudet että vanhat mediat varhaislapsuudesta lähtien. Mediankulutus alkaa yleensä median kuuntelulla. Lapsille luetaan tarinoita tai he kuuntelevat radiota ja musiikkia. Myös television katselu alkaa jo varhain. Peräti 85 % 2-vuotiasta lapsista katselee televisiota lähes päivittäin, osa yksin ilman aikuisten välitöntä seuraa. Samalla ohjelmia ja videoita aletaan katsella myös netin välityksellä. Videot ja kirjat ovat suosituimpia medioita lasten keskuudessa. Suosituimmat mediat pysyvät suhteellisen samoina pitkään, mutta median kokonaiskulutus kasvaa tasaisesti. Myös lasten matkapuhelinten, pelien ja internetin käyttö tulee mukaan jo pienillä lapsilla ja lisääntyy iän myötä. Koulutaipaleen alussa lähes kaikki lapset käyttävät yleisimpiä medioita vähintään viikoittain, noin puolet lapsista lähes päivittäin. (Suoninen, 2012; 2013.)

Lasten mediankäytön määrää on mitattu erilaisin asetelmin. Lasten viihde- mediankulutuksesta käytetään termiä ruutuaika, jolla viitataan uusien medialaitteisiin, kuten televisio, tietokone ja konsolit. Syväojan ym. (2013) tutkimuksessa 12-vuotiaat jyvaskyläläisnuoret raportoivat viettävänsä aikaa ruutujen parissa keskimäärin 3,6 tuntia, sukupuolierot eivät olleet merkitseviä. Kansallisessa lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa -tutkimuksessa (2018) mitattiin, kuinka moni nuorista noudattaa kansallista 2 tunnin päivittäistä ruutuaikasuosittelusta. Tulosten mukaan vain 5 prosenttia nuorista noudattaa suositusta. (Kokko ym., 2019.) Ruutuaikasuosittelusta onkin pidetty vanhanaikaisena ja tutkijat sekä asiantuntijat pitävät olennaisempana, mitä median parissa tehdään, ja onko ruutuaika passiivista vai aktiivista. (Stiglic & Viner, 2018; Yle, 2017; Yle, 2016).

Lasten mediankäytöstä puhuttaessa on muistettava, että lapset eivät ole mediankäyttäjänä homogeeninen ryhmä, vaan kaikissa tutkimuksissa on havaittu huomattavia eroja yksilöiden ja sukupuolten välillä (mm. Lehtikangas & Mulari, 2016; Noppari, 2014; Suoninen, 2016). Pojat pelaavat enemmän tietokonepelejä ja tytöt puolestaan lukevat kirjoja enemmän kuin pojat. Myös mediasisältö on sukupuolittunutta. (Noppari, 2014.) Lähes jokaisella varhaisteinillä oli kotona käytettävissä yleisimmät medialaitteet. Laitteita käytetään erityisesti videoiden katseluun. 90 % kuudesluokkalaisista katselee videoita lähes päivittäin tai päivittäin sukupuolesta riippumatta. (Suoninen, 2012) Puhelin on kuudesluokkalaisille selvästi eniten käytetty mediaväline (Taloustutkimus, 2019).

Nuorten mediankäyttö on hyvin viihteellistä (Suoninen, 2012; Taloustutkimus 2019). Nuorille tärkeimpiä medioita ovat Youtube, WhatsApp, pelit, suoratoistopalvelut, kirjat, televisio ja muut sosiaalisen median sovellukset. Tärkeimmät kiinnostuksen kohteet 10–12-vuotiailla pojilla ovat pelaaminen, tubettajat ja musiikki, tytöillä eläimet, tubettajat ja musiikki. Uutisista kiinnostuneet asia-orientoituneet nuoret olivat tutkimuksen pienin löydetty käyttäjäryhmä. Heidä oli 13 % 10–12-vuotiaista. (Taloustutkimus, 2019.) Se on samassa linjassa aiempien tutkimusten kanssa, joissa 10 % nuorista ilmoitti seuraavansa uutisia (Suoninen, 2012). Mediabarometrin (2012) mukaan nuoret seurasivat uutista esimerkiksi vaaleja, vaikka heidän ei tarvitse vielä tehdä äänestyspäätöksiä. Tämä voi johtua tutkimuksessa ilmenneestä vanhempien suuresta roolista sekä uutisten kulutuksessa että niiden käsittelyssä, vaikka myös kavereiden kanssa saatettiin keskustella uutisista. (Suoninen, 2012.)

15-vuotiaiden mediankäyttöä on kartoitettu myös PISA-tutkimuksissa (2015). Tuloksista näkyy, kuinka vuorovaikutteisuuden ja sosiaalisuuden merkitys kasvaa teini-iässä. Median viihdekäyttö, kuten chattailu ja sosiaalinen media, oli suosituinta 15-vuotiailla, mutta tuloksissa näkyy myös lisääntyvä asiatekstien määrä. Vuoden 2012 barometrin mukaan vain kymmenesosa kuudesluokkalaisista ilmoitti seuraavansa usein uutisia, kun 2015 Pisa-tutkimuksessa kolmannes 15-vuotiasta ilmoitti lukevansa verkkouutisia viikoittain. (Sirén; Leino & Nissi-

nen, 2018; Suoninen, 2012.) Pisa-aineistosta (2015) näkyy myös selvästi, että vuodesta 2009 lähtien nuorten uutisten kulutus on siirtynyt yhä enemmän internetiin (Sirén, Leino & Nissinen, 2018).

Nuorten sosiaalisen median käyttöä tutkittiin Some ja nuoret- tutkimuksessa (Ebrand, 2019). Tutkimuksen osallistujat olivat 13–29-vuotiaita. Tutkimuksen mukaan 13–17-vuotiaista noin 10 % käyttää internetiä yli 51 tuntia viikossa. Valtaosa (noin $\frac{3}{4}$) 13–17-vuotiaista vietti aikaa internetissä 20–40 tuntia viikossa. Pääasialliset laitteet olivat älypuhelin (97 %) ja tietokone (62 %). Suosituimmat palvelut 13-vuotialla olivat 1. Youtube 2. Whatsupp 3. Instagram 4. Snapchat 5. Spotify 6. Facebook Tutkimuksessa selvitettiin myös syitä nuorten sosiaalisen median käyttöön. Suurin syy oli keskustelu muiden käyttäjien kanssa. Sosiaalista mediaa käytettiin myös paljon tavan vuoksi ja se koettiin myös vaivattomaksi tietolähteeksi. (Ebrand, 2019.)

3.2 Mediakasvatus nuorten mediankäytön tukena

Mediakasvatuksen tavoitteena on vaikuttaa kasvatettavan ja median väliseen suhteeseen esimerkiksi kehittämällä kasvatettavien medialukutaitoa ja media-kompetenssia tai sääntelemällä mediankäyttöä (Kupiainen 2009). Opetus ja kulttuuriministeriön (2013) mukaan nuorten mediakasvatuksen päävastuu on nuorten vanhemmilla. Vanhemmilla on kuitenkin myös oikeus tukeen, jota tarjoavat muun muassa kunnalliset palvelut sekä kolmas sektori. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksella (MEKU) on viranomaistehtävä edistää mediakasvatusta. (OKM, 2013.)

Tehokas mediakasvatus vaatii yhteistyötä. Viranomaiset eivät voi yksin olla vastuussa mediakasvatuksesta, vaan vanhemmilla on suuri vaikutus esimerkiksi lasten lukutottumuksiin ja mediankäyttöön. Ammattikasvattajien pitäisi pystyä tukemaan uusien teknologioiden kanssa hapuilevia vanhempia. 2000-luvulla syntyneiden ”diginatiivien” ajatellaan oppivan mediataidot itsestään. Samalla kuitenkin unohtuu, että esimerkiksi laitteiden käyttö on vain yksi osa mediatai-

toja. Laitteiden käyttöliittymät ja palvelut ovat tänä päivänä niin helppokäyttöisiä, ettei esimerkiksi oman kuvan lataamista nettisivustolle voida pitää enää mediantaitojen mittarina. Huhtanen (2016) nimittääkin aikuisten ylisuuria odotuksia lasten mediataidoista myytiksi. Olisi tärkeää, että vanhemmat tutustuvat lasten käyttämiin uusiin medioihin yhdessä lapsen kanssa, jolloin molemmat voivat syventää mediasuhdettaan ja tuntea mediasuhteen merkitykselliseksi. (Huhtanen, 2016.) Vanhempien ei tarvitse olla media-asiantuntijoita onnistuakseen mediakasvatuksessa. Kiinnostus, läsnäolo ja keskustelu lapsen kanssa ovat olennaisia. (KAVI, 2017.) Mediakasvatukseen vaikuttaa aina myös kasvatettava itse. Kasvatustyyliin ja -valintoihin vaikuttavat esimerkiksi lapsen sukupuoli. Sukupuolierot näkyvät esimerkiksi medialaitteiden omistuksessa. Lisäksi tyttöjä holhotaan poikia enemmän median käytössä ja ikärajoissa. Pojat puolestaan ovat useammin itseoppineita. (Noppi, 2014; Suoninen, 2012.)

Kupiainen (2009) mukaan mediakasvatuksessa voidaan nähdä kaksi diskurssia, median käytön säätely ja mediataitojen kehittäminen. Säätelyn päähuomio keskittyy usein mediankäytön määrään eikä laatuun (Pohjola, 2009). Säätelyn tavoitteena on nimensä mukaisesti suojella lapsia median haitoilta asettamalla erilaisia rajoituksia lasten median käyttöön, vastakohtana varsinaiselle mediakasvatukselle eli taitojen kehittämiselle. Tyypillisesti ollaan huolissaan pelien haitoista ja internetin vaaroista (Pohjola, 2009). Vanhemmat pitävät valvontaa tärkeänä ja se sujuukin hyvin alle kouluikäisillä, joiden mediankäyttöä valvotaan hyvin. Valvonta kuitenkin romahtaa alakouluikäisillä, jotka viettävät erityisesti iltapäivisin aikaa yksin kotona. (Kupiainen, 2009.) Säätelyn määrä vähenee radikaalisti lähestyttäessä murrosikää. Neljäsluokkalaisilla on vielä suhteellisen tiukat säännöt, mutta kuudesluokkalaiset saavat itse säädellä omaa ajan- ja median käyttöönsä. Lisäksi kuudesluokkalaiset osasivat kiertää rajoituksia jatkamalla käyttöä yöllä, kavereiden luona tai puhelimella. (Suoninen, 2012.)

Mediankäytön säätely on tarpeellista, koska liiallinen tai haitallinen mediankäyttö voi altistaa erilaisille terveydellisille ongelmille. Yli 7 tunnin päivittäinen internetin viihdekäyttö altistaa nuoria vakaville mielenterveyden ongel-

mille. Internetin liikakäytöstä puhuttaessa käytetään yleensä termejä nettiriippuvuus tai internetin väärinkäyttö. Se tarkoittaa hallitsematonta internetin käyttöä, joka haittaa muuta elämää, kuten ihmissuhteita, koulua ja töitä. Sitä verrataan usein päihderiippuvuuteen tai uhkapelaamiseen. Riippuvuutta ei määritellä tuntimäärien mukaan, mutta riippuvaiset viettävät usein suuren osan vapaa-aikaansa netissä, jopa 40–80 tuntia viikossa. Nettiriippuvaisille on tyypillistä, että vastoinikäymisiä paetaan internettiin. (Young, 2004.) Runsaasta internetin käytöstä aiheutuu paljon erilaisia haittoja. Tyypillisesti se vie aikaa muulta elämltä. Lisäksi sen on todettu vaikuttavan nuorten itsetuntoon negatiivisesti. (Puhakka, Sinkkonen & Meriläinen 2014.) Psykologisessa meta-analyysissä (2013) internetin pakonomaisesti käytöstä seuranneita oireita olivat masennuksen oireet 75 %, ahdistus 57 %, ADHD-oireet 100 %, Pakko-oireinen häiriö 60 % ja aggressiivinen käytös 66 % (Carli, Durkee, Wasserman, Hadlaczky, Despalins, Kramarz & Kess, 2013).

Ikärajat ovat osa valtakunnallista mediankäytön säätelyä. Suomessa kuvaohjelmien ikärajojen asettamisesta vastaavat Kansallisen audiovisuaalisen instituutin (KAVI) kouluttamat ja hyväksymät kuvaohjelmaluokittelijat. Ikärajojen tehtävänä on varoittaa kehitykselle haitallisesta sisällöstä. Sekä kansalliset että kansainväliset ikärajat ovat velvoittavia, eli niitä on noudatettava. (KAVI.) Aiemmin sosiaalisen median palvelut ovat saaneet asettaa itse ikärajansa. Suosituimpien palveluiden ikärajat ovat 13 vuotta, suosituissa WhatsApp-sovelluksessa 16. Siitä huolimatta Lastensuojelun keskusliiton tekemän nuoret verkossa -kyselyn (2017) mukaan kolme neljästä nuoresta käyttää sosiaalista mediaa alle 13-vuotiaana. Kyselyyn vastasi 113 11–17-vuotiasta nuorta. (Kallio & Lavikainen, 2017.) Sosiaalisen median palveluita on vasta viime vuosina alettu saamaan säätelyn piiriin. EU:n tietosuoja-asetus astui voimaan 25.5.2018, jonka jälkeen Suomessa tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaminen suoraan lapselle edellyttäisi, että lapsi on vähintään 13-vuotias. EU:n yleisessä asetuksessa ikäraja on 16-vuotta. Tätä nuoremmilla tulisi olla vanhempien suostumus palveluiden käyttämiseen. (Oikeusministeriö, 2018.) Ikärajojen valvontaa kotona vaikeuttaa muun muassa se, että suomalaisvanhempien ikärajojen tuntemus on heikkoa. Lisäksi asenteissa on

paljon parannettavaa. Vain kaksi kolmesta kertoo yleensä noudattavansa ikärajoja lasten kanssa ja noin puolet pitää ikärajoja suosituksina. Tuloksia voi vääristää se, että myös vanhemmat, jotka eivät tunne ikärajoja, kertoivat noudattavansa niitä. (Korva & Löfgren, 2014.)

Säätävän mediakasvatuksen lisäksi Kupiainen (2009) puhuu mediataitoihin keskittyvästä mediakasvatuksesta. Mediataitoihin luetaan mediakompetenssi ja medialukutaito. Medialukutaito on yksilöllinen kyky tulkita ja tuottaa sisältöä erilaisissa mediaympäristöissä. Medialukutaito voi kehittyä kognitiiviseksi, affektiiviseksi, motoriseksi, sosiaalisiksi ja persoonallisiksi taidoiksi, kompetenssiksi. (Kupiainen, 2009) Affektiivisiä taitoja voidaan harjoitella tunnetyöskentelyn avulla. Taitoihin keskittyvään mediakasvatukseen voidaan lukea myös tunnetyöskentely. Tunnetyöskentelyn avulla pyritään saamaan välineitä median tuottamien tunteiden käsittelyyn. Kasvattaja voi auttaa nuoria tunteiden hallinnassa ja säätelyssä, kuten itsensä etäännyttämisessä, sukupuoliroolien tiedostamisessa ja kyseenalaistamisessa sekä kriittisessä suhtautumisessa mediaan. Taitava mediankäyttäjä pystyykin käyttämään mediaa tunne-elämää rakentavalla tavalla. Jotta kasvattajat pystyvät tukemaan nuoria, olisi heidän kuitenkin ymmärrettävä, kuinka tunteet vaikuttavat mediankäyttöön ja päinvastoin. (Mustonen, 2009.)

3.3 Nuorten lukutaidot

Suomalaisten lukutaito on maailman huippua. Lukutaidon määritelmät ovat eläneet ajassa ja vaihtelevat eri tutkimuksissa. Tässä tutkimuksessa relevantteja lukutaidon käsitteitä ovat medialukutaito ja monilukutaito. Medialukutaidolla tarkoitetaan kykyä ymmärtää, tulkita ja tuottaa monen muotoisia mediatekstejä ja sisältöjä. Medialukutaitoihin luetaan käyttötaidot, tiedonhaku- ja kriittisyys, viestintä- ja vuorovaikutustaidot, osallisuuteen ja vaikuttamiseen sekä elämänhallintaan liittyvät taidot sekä tietämys median ilmiöistä. (KAVI, 2015.) Eri-laisia lukutaitoja koskevia käsitteitä on yhdistetty laajemmiksi ja kattavammiksi

käsitteiksi. Vuoden 2004 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa puhuttiin tekstitaidoista, vuoden 2014 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa puhutaan monilukutaidosta. Monilukutaito on määritelty ”taidoksi hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla” (OPS, 2014). Monilukutaidolla tarkoitetaan siis lukutaitoa sen laajemmassa merkityksessä, joka pitää sisällään muun muassa medialukutaidon, visuaalisen lukutaidon, kuvanlukutaidon, internetlukutaidon, digitaalisen lukutaidon ja verkkolukutaidon (Kupiainen, 2017).

Koska lukutaitoon liittyy monta käsitettä, on luonnollista, että käsitteet ovat osin päällekkäisiä. Parhaille lukijoille on kuitenkin yhteistä, että he lukevat monipuolisesti erilaisia tekstejä ja harjaantuvat näin useilla edellä mainituissa lukutaidoissa (Leino & Nissinen, 2018; Linnakylä, Sulkunen, Arffman, 2004). Monilukutaito ei ole pelkästään yksilön kognitiivinen taito vaan se vaatii myös kykyä tunnistaa ja soveltaa onnistuneesti kulttuuriin ja tilanteisiin sidoksissa olevia yhteisöllisiä käytänteitä (Luukka, 2013).

Suomalaisnuoret ovat kuuluneet maailman parhaiden lukijoiden joukkoon kaikissa PISA-vertailuissa. Pisa-vertailussa lukutaito määritellään: ”tekstien ymmärtämistä, käyttöä, arviointia, reflektointia sekä niiden lukemiseen sitoutumista lukijan omien tavoitteiden saavuttamiseksi, tietojen ja valmiuksien kehittämiseksi sekä yhteiskuntaelämään osallistumiseksi.” (Leino ym., 2019, 20) Vertailuissa on siis teknistä lukutaitoa laajempi käsitys lukutaidosta, jota mitataan soveltavien tehtävien avulla. Ne mittaavat eri tekstimuotojen ymmärtämistä, arviointia ja tulkintaa arjen lukemistilanteissa, joihin kuuluvat myös sähköiset tekstit. (Leino & Nissinen 2015.) Myös neljäsluokkalaisten lukutaito on PIRSL-tutkimuksen perusteella maailman huippua. PIRSL-tutkimuksessa lukutaito määriteltiin: ”valmiudeksi ymmärtää ja käyttää niitä kirjoitetun tekstin muotoja, joita yhteiskunta edellyttää ja/tai yksilö arvostaa.” (Kupari, Sulkunen, Vettenranta & Nissinen, 2012, 7.) Suomi on ollut kärjessä myös kansalaisten medialukutaitoa mittaavissa Euroopan laajuisissa tutkimuksissa, joissa otetaan huomioon yksilön taitojen lisäksi myös yhteiskunnan tila (Celot & Tornero, 2009; Lessenski, 2018).

Huipputulosten taustalta löytyy kuitenkin myös ongelmia. Suomalaisnuorten lukutaidossa ovat puhuttaneet eniten valtavat sukupuolierot, jotka olivat vuoden 2015 PISA-testeissä kaikkien OECD-maiden suurimmat. Myös kotitaustan merkitys on kasvanut nopeasti. Hyvistä Pisa-sijoituksista huolimatta kaikki eivät saa peruskoulusta riittävää lukutaitoa. 11 prosenttia oppilaista lukutaito on niin heikko, että se vaikeuttaa yhteiskuntaan osallistumista ja kouluttautumista, mikä puolestaan voi johtaa esimerkiksi syrjäytymiseen. Koska lukutaito vaikuttaa monissa oppiaineissa pärjäämiseen, heikko koulumenestys kasautuu samoille oppilaille, usein pojille. (Vettenranta, 2015.) Leinon ja Nissisen (2018) mukaan PISA-testien lukutaitotuloksia selittävät parhaiten motivaatio, sosioekonominen asema ja sukupuoli.

Kotien lukutottumukset vaikuttavat lasten lukutaitoon ja esimerkiksi äänen lukeminen lapselle näkyy lapsen tulevassa lukutaidossa. Vanhempien myönteinen suhtautuminen lukemiseen lisää lasten lukumotivaatiota, joka puolestaan selittää parhaiten lukutaitoa (Baker, Scher & Mackler, 1997; Leino & Nissinen, 2018). Vaikka sosioekonominen tausta näkyi selvästi PISA-tuloksissa, on positiivista, että se ei ollut suoraan yhteydessä lukukielteisyyteen. Myönteinen asenne lukemiseen on kiinni vanhempien rohkaisusta, eikä tuloista, siksi lasten lukemista voidaan tukea kaikissa kodeissa. (Sirén, Leino & Nissinen, 2018.) Vanhempien mahdollisuudet ohjata lapsia monipuolisen lukemisen maailmaan on kiinni myös heidän omasta lukutaidostaan. Vaikka Suomi on ollut kärjessä lukutaitoa mittaavissa tutkimuksissa, erot ovat suuria. Suomessa on 370 000 (11 %) aikuista, jotka eivät selviä vaativista lukutehtävistä (Sulkunen & Malin, 2014). Tulevaisuudessa olisikin tärkeää saada myös aikuisväestölle mahdollisuuksia kehittää omaa monilukutaitoaan.

4 TUNNETAIDOT

4.1 Mitä tunteet ovat?

Tunteet ovat toiminnansäätelyjärjestelmä, joka auttaa havainnoimaan, rekisteröimään ja reagoimaan ulkoisiin tapahtumiin hyvinvointia edistävällä tavalla. Tunteet tarkoittavat suomen kielessä fyysistä tunnereaktiota, aistimusta ja tietoisia tunnekokemuksia (Nummenmaa, 2010; 2017.) Niiniluodon (1996, 7) mukaan tunteet on perinteisesti määritelty meihin kohdistuvaksi voimaksi, mielen passiiviseksi osaksi, joka on vastakohtana teoille, joissa olemme itse tapahtumien syitä. Tunteita on tutkittu eri näkökulmista monen eri tieteen voimin. Naturistit näkevät tunteet fysiologisina reaktioina, behavioristit käyttäytymistapumuksina ja kognitivistit kulttuurisidonnaisina konstruktioina. Tunteiden filosofian voidaan kin katsoa tarkastelevan ajattelun ja ruumiin suhdetta eri painotuksin. Jo Descartes (1649) tunnisti mielen ja kehon liiton. Toisin kuin monet muut filosofit, Descartes piti kaikkia mielenliikkeitä hyödyllisinä, jos niitä ymmärrettiin ja hallittiin. (Alanen, 1996.)

Aiemmin tunteet ovat liitetty vahvasti kulttuuriseksi ja sosiologiseksi ilmiöksi, mutta uudet tutkimukset ovat tunnistaneeet niiden kulttuurista riippumattoman hermostollisen alkuperän (Nummenmaa, 2017). Limbinen järjestelmä vastaa tunteiden aktivoitumisesta ja säätelystä. Mantelitumake puolestaan säilyttää käyttäytymismalleja ja tunnemuistoja. Autonominen hermosto ja hormonit puolestaan valmistavat kehoa erilaisiin tilanteisiin esimerkiksi aktivoimalla lihaksia ja kiihdyttämällä hengitystä ja pulssia. Myös aivojen kemia vaikuttaa tunteisiin. (Kerola, Kujanpää & Kallio, 2007.) Tuoreissa aivotutkimuksissa on havaittu tunteiden objektiivinen ja biologinen luonne entistä tarkemmin. Tunteet pystytään tunnistamaan aivojen toiminnasta ja samankaltainen aivotoiminta luo myös samankaltaisia tunnekokemuksia. Tunteiden keskeinen tehtävä on säädellä käytöstä. Tunteet valmistavat kehoa ja mieltä toimimaan tilanteen mukaisesti, pois

ikävistä tilanteista ja kohti miellyttäviä tilanteita. Ne toimivat automaattisesti, jolloin ne eivät kuormita aivojen rajallista tietoista kapasiteettiä. Ne ovat siis eräänlainen evolutionäärinen selviytymismekanismi. (Nummenmaa, 2017.)

Perustunteisiin kuuluu ilo, suru, viha, pelko, inho ja hämmästyminen. Nämä tunteet poikkeavat monimutkaisemmista sosiaalisista tunteista, koska niillä on hermostollinen perusta. Ne pystytään tunnistamaan kulttuurista riippumatta. (Nummenmaa, 2010.) Ihmisille on kehittynyt myös erityisiä kykyjä tunnistaa kasvonilmeitä automaattisesti (Hari, 2003). Kaikkia tunteita kuitenkin yhdistää kehon reaktio ja siitä tietoiseksi tuleminen (Nummenmaa, 2010). Tunteiden sosiaalinen puoli tulee esiin, kun tunteita välitetään lajitovereille erilaisin universaalein ilmein ja elein, jolloin ne toimivat automaattisina ja sanottamina viesteinä. Sanattomat viestit mahdollistavat tunteiden jakamisen ja tulkitsemisen ryhmässä, joka parantaa ryhmän viestintää ja vuorovaikutusta. (Nummenmaa, 2017.) Tunteiden sosiaalinen merkitys on nähtävissä erityisesti eläimillä ja lapsilla, joiden vuorovaikutus on tunteiden hallitsemista (Hari, 2003).

Tunteista on pystytty erottamaan kaksi erilaista osaa. Kun ihminen tulkitsee aistien varaisesti ympäristöään ja havaitsee siinä riittäviä muutoksia, aktivoituvat tiedostamattomat hermostolliset mekanismit. Tästä prosessista käytetään nimeä tunnereaktio. Tunnekokemus puolestaan syntyy, kun tulemme tietoiseksi tunnereaktioista. Näin ollen arkikielessä tunteilla tarkoitetaan aina tunnekokemusta. Tunnereaktiosta tietoisina pystymme arvioimaan ympäristöä ja toimimaan tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa. Tunnekokemukset erottavat ihmiset eläimistä. Myös tunnekokemuksen tarkoituksena on parantaa ihmisen selviytymismahdollisuuksia ja hyvinvointia. Kehon ja aivojen muutokset tekevät tunnekokemuksista muita ajatuksia voimakkaampia. (Nummenmaa, 2010.)

Suomalaistutkijat ovat onnistuneet myös paikantamaan ja yhdistämään tunnekokemukset kehonosiin. Tutkimuksessa löydettiin yhtäläisyyksiä, kuinka tunteet koetaan kehossa. Yli 700 vastaajaa Suomessa, Ruotsista ja Taiwanissa värittivät kehonkarttaan, missä tunne tuntuu. Tutkimuksessa oli mukana 100 erilaista tunnetta. (Nummenmaa, Hari, Hietanen & Glerean, 2014.)

4.2 Tunnekehitys

Lasten ja nuorten tunnekehitys on yksilöllistä ja etenee erilaisten kehitysvaiheiden kautta (Kerola, Kujanpää & Kallio 2007). Pienen lapsen tärkeimmät sosiaaliset tarpeet ovat turvallisuuden ja läheisyyden tarpeet, minkä takia he muodostavat voimakkaan tunnesiteen hoitajaansa (Nummenmaa 2010, 177). Lapsen tunnekehityksessä perheen merkitys on suuri. Vanhempien rakkaus luo turvaa ilmaista myös tunteita. Aikuisten esimerkki tunteiden käsittelyssä ja nimeämisessä on tärkeää. Varhaiset tunnekokemukset ovat tärkeitä, koska ne jättävät jäljet tunneainvojen alueelle ja vaikuttavat tunneratojen muodostumiseen. (Kerola ym., 2007.) Tunnekehityksen kannalta vuorovaikutus on välttämätöntä. Tutkimuksissa on havaittu, että ihmisten ja jopa apinoiden aivot on ikään kuin ohjelmoitu hakeutumaan sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Vuorovaikutus tuo mielihyvää ja niiden puuttuminen vastaavasti mielihäviötä. (Nummenmaa 2010, 179.) Reagoimme ympäristöön ja ihmisiin tunteiden avulla ja saamme myös itse palautetta ympäristöstä (Kerola ym., 2007).

Lapsen tunnekehitykselle tärkeimpiä suhteita ovat kiintymyssuhteet, jotka syntyvät vuorovaikutuksessa tärkeimpien ihmisten kanssa. Kiintymyssuhde luo lapselle turvallisuuden tunteen ulkoisia uhkia vastaan. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi luottaa, että saa hoitajaltaan tukea ja turvaa tarvittaessa. Tutkimusten mukaan noin 60–70 prosentilla lapsista on turvallinen kiintymyssuhde. Turvallisella kiintymyssuhteella on positiivisia vaikutuksia lapsen kehitykselle. Kiintymyssuhteet ovat myös periytyviä. (Nummenmaa, 2010, 181–186.) Jo vauvoilla on alkeellisia tunnetaitoja, joiden avulla he viestivät hoitajansa kanssa. Vauvoilla ja pienillä lapsilla omien ja toisten tunteiden tunnistaminen onnistuu aluksi perustunteiden (ilo, suru, viha, pelko, inho, hämmästyminen) kanssa. (Kerola ym., 2007; Nummenmaa 2010, 177.) Kouluikäiset pystyvät käsittelemään jo monimutkaisempia sosiaalisia tunteita. (Kerola ym., 2007; Nummenmaa 2010, 177.) Tunnekehitys kulkee yhdessä muun kehityksen kanssa, ja lapset oppivat esimerkiksi sanoittamaan ja jäsentämään tunteitaan sanavaraston karttuessa. Alakouluikäinen lapsi ei ole enää pelkästään perustunteiden viettäjä vaan alkaa jo

harjoitella tunteiden säätelyä sosiaalisten tilanteiden edellyttämällä tavalla. Kuudesluokkalainen pystyy arvioimaan tunteiden syy-seuraussuhteita ja ottamaan muut ihmiset huomioon tunneilmaisussaan. (Kuikka, Välimäki, Parviainen & Majaniemi, 2017.)

Murrosikä on tunnekehityksen kannalta tärkeä askel. Keho aikuistuu nuoren mieltä nopeammin. Aivojen hermoverkot muovautuvat voimakkaasti ja lapsen identiteetti ja persoonallisuus kehittyy. Murrosiässä lapsi ei enää noudata tunnesäätelyssään tarkasti aikuisilta opittuja normeja. Aivojen säätelyjärjestelmien kehitys antaa työkaluja itsenäiseen tunnetaitojen harjoitteluun erilaisissa konteksteissa. Murrosikäisen tunne-elämä on myrskyisää, koska säätelytaidot kehittyvät viimeisenä. Tutkimuksissa on jopa havaittu, että aivojen eri tunnealueet ovat sotatilassa. (Kuikka ym., 2017.)

Nuorten tunnekehitystä on kuvattu myös Cacciatoren (2008) kehittämällä Aggression portaat -mallilla. Mallissa nuorten kehitys on jaoteltu kuuteen luokkaan. Ensimmäinen vaihe kestää kolmeen ikävuoteen saakka ja siinä hoitajastaan riippuvainen lapsi tarvitsee turvaa. 4–6-vuotiaat harjoittelevat jo ihmissuhdetaitojaan, mutta tarvitsevat aikuisen jatkuvaa tukea. 7–10-vuotialla kaveripiirin merkitys alkaa korostua ja he oppivat vaativampia sosiaalisia taitoja, kuten valehtelua tai salailua. Kuudesluokkalaiset osuvat 4. vaiheeseen, joka osuu useimmille 11–14-vuoden ikään. Myös Aggression portaat -mallissa murrosiän kehonmuutosten katsotaan aiheuttavan voimakkaita tunteita ahdistuksesta hämmennykseen. Nuori pyrkii itsenäistymään kodin turvallisesta ilmapiiristä ja löytämään oman identiteettinsä. Myös seuraavalla portaalla 13–17-vuotiaat nuoret etsivät asemaansa yhteisöissään ja kokeilevat rajojaan. Viimeisellä portaalla 16–25-vuotiaana nuoren käytös alkaa osoittaa aikuisuuden merkkejä ja nuoren itsenäisyys alkaa toteutua myös käytännössä nuorten muuttaessa pois kotoa. (Hintikka, 2016.)

Kaikkien nuorten tunnekehitys ei kuitenkaan kulje samaa rataa. Normaalin tunnekehityksen ulkopuolelle jää iso joukko nuoria. Esimerkiksi naisista 10 % ja miehistä 17 % kärsii aleksitymiasta, jossa tunnetaidot ovat puutteellisia. Myös

moniin muihin neurologisiin oireyhtymiin liittyy tunteiden tunnistamisen ja säätelyn vaikeuksia. Puutteelliset taidot näkyvät ihmissuhteissa, kuten lapsen kyvyssä solmia suhteita ja olla muiden lasten kanssa. Puutteelliset tunnetaidot vaikuttavat myös muuhun kehitykseen. (Kerola ym., 2007)

4.3 Nuorten huolet

Nuorten huolet ovat tutkimusaiheeni kannalta tärkeitä, koska medialla ja uutisilla on suuri rooli niiden syntymisessä. Lasten ja nuorten tyypillisiä huolia on kartoitettu useissa eri tutkimuksissa. Tuloksiin vaikuttaa, saavatko nuoret kertoa huolensa itse vai arvioidaanko tutkijoiden asettamien huolien voimakkuutta. Myös tutkimusajankohta vaikuttaa erityisesti globaaleihin huoliin, jotka voivat varsinkin pitkällä aikavälillä muuttua. 1990-luvun alussa tehdyssä määrällisissä tutkimuksessa 825 suomalaisen 14–20-vuotiaan tytön huolia kartoitettiin tutkijan ennalta asettamien vaihtoehtojen pohjalta, joita olivat oma kuolema, läheisen kuolema, aidsiin sairastuminen, liikenneonnettomuuteen joutuminen, työttömyys, väkivalta & rikollisuus, asuntojen korkeat hinnat, ympäristön saastuminen, ydinvoiman haitat, otsonikato, ydinsota. Osa huolista ovat edelleen ajankohtaisia, mutta huolivalikoimasta näkyvät ajanjakson erityispiirteet. Tutkimuksessa tyttöjen suurimmaksi huoleksi nousi ympäristö. Erityisesti tytöt, jotka kokivat tulevaisuuden merkityksellisenä ja kiinnostavana, kokivat ympäristöasiat suurimmaksi huolenaiheeksi. (Anttila, 1999.)

Myös tuoreissa tutkimuksissa nuoret ovat nostaneet ympäristön suurimmaksi huolenaiheeksi. Nuorten huolia on selvitelty esimerkiksi nuorisobarometrissä (Pekkarinen & Myllyniemi, 2018), vaalikyselyssä (Paakkunainen, 2007) sekä maanpuolustus-kyselyssä (MTS, 2018), joissa kaikissa ilmastonmuutos nousi nuorten ykköshuoleksi, selvästi ohi syrjäytymisen, sotien, maahanmuuton, terrorismin ja palveluiden saatavuuden. Nuorten huolissa on tapahtunut myös määrällistä kasvua aiempaa korkeammalle tasolle. 2018 barometrissä 68 prosenttia vastanneista koki ilmastohuolta joko melko paljon tai erittäin paljon. (Pekka-

rinen & Myllyniemi, 2019.) Ympäristöhuolet ovat myös siinä määrin poikkeuksellisia, että barometrien mukaan puolet nuorista pitää niiden ratkeamista epätoiminnaisena (Myllyniemi, 2016). Nuorten yleisimmät huolenaiheet ovat ylikansallisia. Talousfoorumin 2017 nuorisokyselyyn osallistui yli 30 000 vastaajaa 186 eri maasta. Tulosten mukaan nuorten ykköshuolen aihe oli ilmasto 48,8 % selvästi ohi sotien 38,9 % ja epätasa-arvon 30,8 %. (Talousfoorumi, 2017.)

Ympäristöhuolien kasvaminen on johtanut siihen, että niistä on alettu puhua ympäristöahdistuksen termillä. Termillä voidaan tarkoittaa voimakkaita psykofyysisiä ahdistusoireita tai lievempiä elämän mielekkyyteen ja optimismiin vaikuttavaa huolta tulevaisuudesta. Uutiset ympäristön tuhosta saa aikaan laajan skaalan tunteita syyllisyydestä häpeään ja suruun. Tyypillisesti ympäristöahdistukseen reagoidaan kieltämällä tai tukahduttamalla hukuttamalla tunteet kiireeseen, joka voi johtaa apatiaan, melankoliaan ja kaksoiselämään. Lapset ja nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Ilmastoahdistuksen torjunnassa on keskeistä toimintamahdollisuuksien parantaminen sekä tunteiden käsittely. (Pihkala, 2017; 2019.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimusote

Tutkimus on monimenetelmätutkimus. Monimenetelmätutkimus yhdistää määrällisiä ja laadullisia aineistoja tai aineiston analyysiä (Puusa, Juuti, & Aaltio, 2020). Tässä tutkimuksessa määrällinen mediapäiväkirja-aineisto tukee laadullista haastatteluaineistoa. Aineistot ovat analysoitu erikseen, mutta molemmat pyrkivät ratkaisemaan tutkimusongelmia kuudesluokkalaisten uutismediakokemuksista. Mediapäiväkirja-aineisto antaa määrällistä tietoa lasten media- ja uutismaisemasta, joka tarjoaa kontekstin haastateltujen kokemuksille uutismediasta. Ne siis tarjoavat erilaista tietoa lasten kokemuksista. Voidaan siis puhua määrällisen ja laadullisen tutkimuksen integroimisesta (Puusa, Juuti, & Aaltio,

2020). Monimenetelmä tutkimuksen vahvuutena ja perusteluna on pidetty monipuolisempaa ja syvempää ymmärrystä tutkimuskohteesta, mikä voi parantaa myös tutkimuksen luotettavuutta (Seppänen-Järvelä, Åkerblad & Haapakoski, 2019).

Tutkimuksen laadullisten haastatteluaineistojen kohdalla käytettiin fenomenologista tutkimusstrategiaa. Se soveltuu hyvin oppilaiden kokemusmaailman kuvailuun. Fenomenologia pyrkii selvittämään ilmiön olemuksellisen merkitysrakenteen. Kokemukset muodostuvat yksilön vuorovaikutusta ympäristön kanssa. Se synnyttää yksilöllisen suhteen ympäristöön, joka on täynnä merkityksiä. Kaikella ympäristön asioilla on yksilölle merkitystä, mistä käytetään termiä intentionaalisuus. Merkityksien väliset suhteet muodostavat laajempia merkityskokonaisuuksia. Kokemukset muodostuvat näiden merkityskokonaisuuksien kautta, jotka ovat fenomenologian varsinainen tutkimuskohde. Fenomenologiseen merkitysteoriaan kuuluu myös ajatus ihmisen yhteisöllisyydestä. Se tarkoittaa sitä, että tapa tulkita todellisuutta ja merkityksiä ei ole synnynnäistä, vaan ne muodostuvat sosiaalisissa suhteissa osana kulttuuria. Fenomenologian keskeiset käsitteet ovat kokemukset, merkitykset ja yhteisöllisyys. Fenomenologisessa tutkimuksessa omat ennakkokäsitykset on pantava syrjään, jotta ne eivät ohjaisi tai rajoittaisi aineistonkeruuta tai sen tulkintaa. Koko tutkimuksen ajan on säilytettävä oman esiyymmärryksen kriittinen reflektio. (Laine 2001, 26–42.)

5.2 Tutkimukseen osallistujat ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseen osallistuivat yhden keskisuomalaisen kuudesluokan vapaaehtoiset oppilaat, yhteensä 19 oppilasta, 5 poikaa ja 14 tyttöä. Luokan 23 oppilaasta neljä jäi tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimusluokka valikoitui kohteeksi käytännön syistä. Olin tutkimusajankohtana kyseisen luokan opettajana, mikä helpotti aineistonkeruuta. Koin myös kuudesluokkalaiset sopivaksi ikäryhmäksi, koska he ovat ensimmäinen ikäryhmä, joiden mediankulutusta ei valvota kovin tarkasti, vaikka se on tutkimusten mukaan hyvin suurta. Heitä on aiemmissa tutki-

muksissa luonnehdittu muun muassa media-ahmateiksi (Kupiainen, 2009; Salokoski & Mustonen, 2007). Tutkimukseen osallistuneen luokan sukupuolijakauma oli poikkeuksellinen, ja tutkimustuloksia on tarkasteltava tätä vinoumaa vasten. Sukupuoli vaikuttaa muun muassa mediakäyttöön, mediankäytön säätelyyn sekä median vaikutuksiin (Kupiainen, 2009).

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää kuudesluokkalaisten kokemuksia uutismediasta. Kokemuksissa kiinnostuksen kohteena ovat erityisesti oppilaiden uutismaisema, tunnekokemukset sekä uutisista keskusteleminen. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisia uutismedioita ja -aiheita kuudesluokkalaiset kuluttavat?
2. Millaisia tunnekokemuksia kuudesluokkalaisilla on uutismediasta ja keiden kanssa he keskustelevat uutisista?

5.3 Aineistonkeruumenetelmät

Tutkimusaineisto kerättiin toukokuun 2019 aikana. Tutkimusaineistona toimivat koko luokan täyttämät mediapäiväkirjat sekä kuuden oppilaan yksilöhaastattelut, joissa haastateltavat tekivät myös tunnekarttatehtävän. Aineistonkeruu aloitettiin täyttämällä arki-aamuisin viikon ajan mediapäiväkirjaa. Mediapäiväkirjaan kirjattiin kaikki vapaa-ajan mediankäyttö sekä kaikki oppilaiden lukemat uutiset. Oppilaita ohjeistettiin kirjaamaan mediankäyttöväline, -aika ja -sisältö niin tarkasti kuin pystyivät. Oppilaat täyttivät mediapäiväkirjaa paperille oppituntien aluksi ohjatusti. Päiväkirjoja täytettiin takautuvasti koulussa, eikä päiväkirjoja annettu oppilaille mukaan. Mediapäiväkirjan tekemiseen osallistui kaikki luokan vapaaehtoiset oppilaat. Kun mediapäiväkirjaviikko oli ohi, valitsin luokalta kuusi oppilasta haastatteluun. Halusin valita haastateltavaksi kolme tyttöä ja kolme poikaa, koska aiempien tutkimuksen mukaan sukupuoli vaikuttaa monella tapaa mediakokemuksiin (Noppari, 2014; Taloustutkimus, 2019).

Sukupuolen lisäksi pyrin ottamaan huomioon myös mediankäyttötavat, joista minulla oli tietoa mediapäiväkirjojen muodossa. Haastateltuja valikoidessa on ollut ehtinyt tehdä tilastollista analyysiä, joten valikointi oli tältä osin karkeaa.

Haastattelut suoritettiin oppituntien aikana. Oppilaita haastateltiin yksitellen erillisessä neuvotteluhuoneessa kahden kesken. Haastattelujen aluksi halusin orientoida haastateltavat uutisten ja tunteiden maailmaan lyhyen tunnekartta-tehtävän muodossa. Tehtävässä oppilaat valitsivat luettavakseen uutisen ja kertoivat tunnetilastaan ennen ja jälkeen uutisen lukemisen. Uutiset luettiin neuvotteluhuoneessa olevalta kannettavalta tietokoneelta. Olin valinnut uutisvaihtoehdot etukäteen, jotta oppilaiden ei tarvitse lähteä etsimään uutisia (liite 1). Valinnat olivat tutkijan intuitiivisesti valitsemia. Uutisvaihtoehtoja oli useasta aihealueesta, jotka olivat suosittuja ja haastatteluhetkellä ajankohtaisia. Tunteiden kuvaamisessa käytettiin apuna Nummenmaan tunnekarttaa (Aalto-yliopisto 2014, liite 2).

Tunnetilan kuvausten jälkeen keskustelimme tunnekartta-tehtävästä, jonka jälkeen haastattelu jatkui teemahaastattelurungon mukaan (Liite 3). Teemahaastattelussa keskusteltiin oppilaiden uutistenkulutuksesta, merkityksellisistä uutisaiheista ja -medioista, tunnekokemuksista. Haastattelurunko toimi punaisena lankana, mutta haastatteluissa järjestys ja sanavalinnat poikkesivat jonkin verran toisistaan. Esitin myös tarkentavia lisäkysymyksiä tilanteen mukaan. Haastattelut kestivät keskimäärin 16 minuuttia 25 sekuntia. Taulukossa 1 yhteenveto aineistonkeruumenetelmistä.

Taulukko 1. Aineistokeruumenetelmät

Menetelmä	Tutkimusote	Osallistujamäärä
Mediapäiväkirja	Määrällinen	19
Haastattelu ja tunnekarttatehtävä	Laadullinen fenomenologia	6

5.4 Aineiston analyysi

Tutkimuksen määrällinen aineisto koostui mediapäiväkirjoista. Oppilaiden paperille täyttämät mediapäiväkirjat syötettiin SPSS-tilasto-ohjelmaan, jossa aineistolle tehtiin tilastollinen analyysi. Aineistosta selvitettiin frekvenssejä ja keskiarvoja eri medioiden käyttömääristä sekä viikon aikana luetuista uutisista. Tutkimuksen määrällisen aineiston analyysi sekä tunnekarttatehtävän määrällinen koonti esitellään tulosluvussa. Tutkimuksen teemahaastatteluaineisto on analysoitu Giorgin (1996) fenomenologista aineiston analyysiä mukailleen. Malli on viisivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa aineistoa käydään läpi kokonaiskuvan saamiseksi. Tässä tutkimuksessa haastatteluaineiston läpikäynti alkoi nauhoitusten litteroinnilla. Litteroinnin jälkeen haastattelut luettiin useampaan kertaan ennen analyysin aloittamista sekä analyysin aikana. Toinen vaihe on Giorgin mukaan fenomenologisen avoimen asenteen omaksuminen. Sillä tarkoitetaan pyrkimystä laittaa omat ennakkokäsitykset tutkimusaiheesta syrjään ja lähestyä aineistoa mahdollisimman avoimesti. Tästä käytetään termiä reduktio. Vaikka fenomenologinen reduktio on laitettu omaksi vaiheeksi, se on omaksuttava kaikissa analyysivaiheissa. Kolmas vaihe koostuu merkitysyksiköiden luomisesta. Aineisto käydään läpi ja vastaukset ryhmitellään niiden merkitysten mukaisesti. Neljännessä vaiheessa kokemusmaailman merkitykset käännetään yleiselle kielelle. Se tarkoittaa sitä, että tutkija antaa oppilaan elämysmaailman kuvaukselle psykologisen merkityksen. Viimeisessä vaiheessa merkitysyksiköistä tehdään merkityskokonaisuus, verkosto, josta selviää kokemusten psykologinen rakenne.

Taulukoihin 2, 3 ja 4 on koottu fenomenologinen analyysi tutkimuskysymysten mukaan. Haastateltavien sitaateista on koottu merkitysyksiköitä, josta käy ilmi tutkijan tekemä tulkinta haastateltavan sitaatista. Nämä yksityiskohtaiset kuvaukset on järjestetty yleisempään kieliasuun, joista muodostuu merkitysverkko, joka on varsinainen tutkimuskohde. Merkitysverkon muodostumista on kuvattu tarkemmin tulosluvussa yhdessä määrällisten tulosten kanssa. Johtopäätöksissä kaikkia tutkimustuloksia tarkastellaan suhteessa aiempaan tutkimukseen, josta syntyy yleinen merkitysverkosto.

Taulukko 2. Fenomenologinen analyysi uutismedian kulutuksesta.

Haastateltava	Sitaatit	Merkitysyksikkö	Merkitysyksiköt yleisellä kielellä ja niistä muodostunut merkitysverkko
A	<p>1. Meidän kotiin tulee sanomalehti ja mä yritän ne isommat uutiset, että mitä tapahtuu ni lukee tavallisesti, mutta en mitään euron arvo nousee 1.1.1% (talousuutisia). Tärkeimmät niin kuin ihmisiä kuolee paljon tai ilmastolakeja vaihetaan tai jotain semmosta.</p> <p>2. ...Sanomalehdistä ja verkosta molemmista, mutta tavallisesti niitä tulee enimmäkseen vastaan Youtubesta ja sitten, ku mä oon kattonu sieltä, ni mä yritän ettii siitä lisätietoo esim. googlesta, ja sitten mä luen muuten vaan aina lehtee.</p> <p>3. Twitteriä, instagramia ja whatsappia käytän ja enimmäkseen twitteristä mä oon kuullu niitä sellaisia asioita (uutisia).</p>	Seuraa uutisia aktiivisesti eri medioista. Seuraa itselle tärkeitä pääuutisia, erityisesti katastrofi ja ilmastouutiset kiinnostavat.	Eri uutisalojen ja -aiheiden aktiivista kuluttamista.
B	<p>1. (seuraa uutisia) Kerran tai kahdesti viikossa ehkä.</p> <p>2. Tv-uutisia ehkä joskus 1–2 kertaa viikossa aina välillä ja sitten noita sanomalehtiä jotain kaksi kertaa kuukaudessa ehkä.</p> <p>3. En mä koko lehtee. Mä yleensä ne ihan viimiset ja sitten kaikki nää, jotkut jääkiekko ja nää urheilujutut.</p> <p>4. Kyllä mä yleensä katon aina sen ekan (pää)uutisen varsinkin, kun siinä on se iso kuva ja se teksti.</p>	Seuraa uutisia satunnaisesti lehdistä ja televisiosta. Lukee lehtee selaillen ja etsien itselle kiinnostavia uutisia, joita ovat erityisesti urheilu.	Urheilu ja pääuutisten kuluttamista.
C	<p>Illalla katon nuo urheiluruudun aina. Ei tuu niitä perushommia oikee. Välillä tulee neki katottua.</p>	Uutistenkulutus vähäistä, valikoivaa ja perinteisiin uutismedioihin perustuvaa.	Urheilu-uutisten kuluttamista.
D	<p>D: "En hirveesti. (seuraa uutisia)" Haastattelija: "Et lue lehtia?" D: "Ei kiinnosta." Haastattelija: "Tv-uutisia?" D: "En kato telkkaria." Haastattelija: "Netistä iltasanomien tai muiden uutispalveluja?" Haastateltava D: "En. No joskus. Jos menee Google-hakuun, ni sit siellä on joku ehdotettua sinulle tämä tai joku semmonen, ni sit mä saatan kattoo jotain..."</p>	Ei seuraa perinteisiä uutismedioita, mutta saattaa lukea personoituja verkkouutisia, jotka tulevat muiden palveluiden kautta.	Personoitujen, uutisten vähäistä kuluusta.

E	<p><i>En mä niinku ihan hirveesti, mut sitte jos vaikka joku kattoo uutisia ni mä saatan välillä mennä kattoo myös ja sit, sieltä tulee välillä joku sellanen uutinen. Ja sit jos mä oon puhelimella niinku mulla siinä googlessa tulee niitä uutisia niinku automaattisesti.</i></p>	<p>Seuraa uutisia satunnaisesti. Kulutus perustuu Googlen tarjomiin verkkolehtien mainoksiin.</p>	<p>Personoitujen uutisten vähäistä kulu- tusta.</p>
F	<p>1. <i>Mä en hirveesti lue uutisia, ellei mulle tuu vastaan jossai erikseen. Mä en niinku muuten vaan mee lukemaan.</i></p> <p>2. <i>No instagramissa aika paljon tulee kaiken maailman (uutisia)... Nimenomaan mä oon tosi kiinnostunu ilmastonmuutoksesta ja tälle, ni niitä juttuja tulee tosipaljon luettua ja sitten, kyllä mä joskus katon IS:ssästä kaikenlaista joskus, jos on tylsää, mut en mä nyt niinku sillee muuten vaan yleensä mee.</i></p>	<p>Seuraa aktiivisesti ilmastouutisia, joita saa sosiaalisesta mediasta. Muiden uutisten seuraaminen vähäistä.</p>	<p>Personoitujen uutisten kulutusta.</p>

Taulukko 3. Fenomenologinen analyysi tunnekokemuksista uutismediasta.

Haastateltava	Sitaatit	Merkitysyksikkö	Merkitysyksikkö yleisellä kielellä ja niistä muodostunut merkitysverkko
A	<i>Pelko ja masennus tuli enimmäkseen vaan siitä, jos me ajatellaan, että tilanne (ilmastonmuutos) on tällä hetkellä aika pahassa tilanteessa näitten asioiden kanssa. Häpeä tulee siitä, että miten ihmiskunta on käyttänyt tätä planeettaa sillä tavalla, että jossain kohtaa tulevat ihmiset tulee varmaan olemaan vähä kusessa sen takia, koska miten me ollaan tehty. Ja hämmästyys siitä, koska mä en aatellut... Mä tiesin, että asiat on aika pahoja, mutta en aatellu, että ne on ihan noin pahoja.</i>	Kuvaili useita negatiivisia tunnekokemuksia erityisesti ilmastouutisia kohtaan sekä tunnekarttatehtävässä että haastattelun aikana.	Ilmastoahdistukselle tyypillisiä tunnekuvausvauksia.
B	<i>Vähän hämmästynyt (peliuutisesta), että voi tienata noin paljon.</i>	Haastattelussa ei esiintynyt tunnekuvausvauksia tunnekarttatehtävän jälkeen. Tunnekarttatehtävässä kuvaili tunteitaan lieviksi.	Tunnekuvausvaukset lieviä.
C	<i>No onhan se (ilmastonmuutos) vähän huono, että siellä molemmilla navoilla alkaa vähän jää sulaa aina enemmän ja enemmän ja eläimet ei saa enää kotia sieltä.</i>	Haastattelussa ei esiintynyt tunnekuvausvauksia tunnekarttatehtävän jälkeen. Haastattelussa käytti ilmaisua huono kuvaamaan ajatuksiaan ilmastonmuutoksesta.	Tunnekuvausvaukset lieviä.
D	<i>No se tapahtuu ehkä luultavasti jossain vaiheessa. Siis sillee, et niinku sit ollaan kaikki vähän lirissä ja sitten käy huonosti, mutta siis jotkut tutkijathan on jonkun, en muista minkä tai mikä uutislähde uutislehti, firma hommeli tää taas oli, mutta että jotkut tutkijat oli kuulemma sanonu, että 12 vuotta niin maapallo menee rikki tai sillee. Et mullehan tuli kauheet ahistukset siitä, että mitä mä teen, ku mä oon 24 tai 25 sillon, ku tota se pitäisi mennä maapallo rikki että tota... Tai emt rikki, mut tota niin.. Onhan se nyt vähän pyllystä.</i>	Kertoi haastattelussa kärsineensä ilmastoahdistuksesta.	Tunnekokemuksia Ilmastoahdistuksesta.
E	1. E: "Vaikea kuvailla, kun kyllä tollasta (terrori-isku) niinku tapahtuu, mutta silti vähän niin kuin surullista." Haastattelija: "Onko siitä tullu normaalia?" E: "Nii, Ehkä vähän sillee." 2. Haastattelija: "Aiheuttaako jotain tunteita, jos mietit sitä aiheetta (ilmastonmuutos)? Tai onko ollu keskustelua aiheesta?" E: "No en mä nyt tiä." Haastattelija: "Ei erityisemmin?"	Tunnekuvausvaukset neutraaleja. Lisäksi tunteiden tunnistamisen ja kuvailun pulmaa. Käytti paljon ilmaisuja: vähän, ehkä ja en tiedä. Kertoi myös tottuneensa jossain määrin ikäviin uutisiin.	Tunnekuvausvaukset lieviä.

	<p>E: "Nii.. Vaikka no sillee esim. jos lunta ei tuu, tai jotain, ni se ei ois kauheen kiva ja sit, jos jotkut eläimet kuolee sukupuuttoon sen takia ja sillee."</p> <p>Haastattelija: "Eli ehkä koet mahdollisesti surua, jos ajattelet tätä aihetta?"</p> <p>E: "No vähän ehkä."</p>		
F	<p>1. Halveksunta ja ahdistus (ilmastouutisesta).</p> <p>4. Mä oon tosi kiinnostunu ilmastonmuutoksesta ja tälle, ni nimenomaan niitä juttuja tulee tosipaljon luettua</p>	<p>Kuvaili tuntevansa halveksuntaa ja ahdistusta ilmastouutista kohtaan ja kertoi haastattelussa lukevansa erityisesti ilmastouutisia.</p>	<p>Ilmastoahdistukselle tyypillisiä tunnekuvausvauksia.</p>

Taulukko 4. Fenomenologinen analyysi Uutisista keskustelusta.

Haastateltava	Sitaatit	Merkitysyksikkö	Merkitysyksikkö yleisellä kielellä ja niistä muodostunut merkitysverkko
A	<p>1. Mun äiti ja iskä puhuu niistä (uutisista) erittäin paljon ja joskus me usein jäädytään vähän kuuntelee mistä asioista ne puhuu. Kyllä ne oli aika kiinnostuneita siitä ja puhu aika paljon siitä aika paljon, niinku politiikasta ja sellasesta..</p> <p>2. Se kun Trump äänestettiin presidentiksi, sen takia koska mun äiti oli vihanen silloin koko aamun meille...</p> <p>3. Mä en hirveesti puhu mun kaverien kanssa sellasesta (uutisista), me enemmän puhutaan jutuista, jotka on meidän mielestä hauskaa ja pelataan jotain pelejä, mutta yhden luokkakaverin kanssa mä usein puhun niinku tällasista asioista (uutisista) esim. ruokailussa.</p>	Ajankohtaisista uutisista puhutaan paljon kotona lasten kanssa ja lasten kuullen. Kavereiden kanssa keskustellaan muista aiheista, poikkeuksena yksi koulukaveri.	Uutiset herättävät paljon keskustelua kotona.
B	<p>1. Jos on joku isompi uutinen, joku tapahtuma tai tällanen ni sitten (keskustellaan kotona), mutta ei jostain pienemmistä uutista tai tämmösistä...</p> <p>2. Ehkä ensimmäisenä (keskustelen uutisista) kavereitten kanssa, mutta saattaa olla myös perheen kanssa, jos niinku aikaisemmin sanoo ite tai ne sanoo siitä uutisesta ja itekin tietää siitä, ni saattaa herättää jotain keskustelua, mutta yleensä aina ennen kavereitten kanssa.</p>	Uutisista keskustellaan yleensä etupäässä kavereiden kanssa. Kotona keskustellaan isoimmista pääuutisista.	Uutisista keskustellaan aiheen mukaan sekä kavereiden kanssa että kotona.
C	<p>1. Riippuu vähän siitä (uutis)aiheesta, että jos on sellanne oikeen maailman homma, ni ehkä vanhempien kanssa. Sit, jos on joku virtuaalihomma, ni ehkä kavereiden kanssa.</p> <p>2. lentopalloa katotaan, kun iskä on ennen pelannut.</p> <p>3. Välillä tulee katottua (sanomalehtiä), jos iskä on esim. sanonu että jotain hyvää on ni...</p>	Kotona keskustellaan isoista pääuutisista sekä urheilusta. Kavereiden kanssa keskustellaan peliuutisista.	Omaan arkeen liittyvät uutisaiheet herättävät keskustelua kotona ja ystävien kanssa.
D	<p>1. Jotain joskus (kuullut kotona keskustelua uutisista), en minä tiä ku mä oon siellä omassa huoneessa yläkerrassa, ku mä oon syrjäytyne sinne ni...</p> <p>2. Iskällä on tämmönen mielipide, että rajat kiinni *naurua*, mutta mä oon vähän erimieltä tästä asiasta, mut siis mä oon saattanu saada sieltä jotain tämmösiä vaikutteita.</p>	Haastateltavan mukaan vähäinen uutisista keskustelu tapahtuu pääasiassa kotona, josta tunnistaa saaneensa vaikutteita.	Uutiset ei herätä keskustelua.

	3. Eipä oikeestaan (puhuta kavereiden kanssa uutisista). Siis meillä on vähän erilaiset keskustelut yleensä että ei... *nauraa* ei me yleensä puhuta mistään niinku järkevistä asioista, et ne on sit jotain todella kauniita meidän keskustelut, että...		
E	No emmä välttämättä aina puhu kenenkään kanssa, mutta saatan mä niinku vaikka vanhemmille ja sitte kavereille ja kaikkee niinku.	Keskustelee satunnaisesti uutisista vanhempien ja kavereiden kanssa.	Uutiset ei herätä keskustelua.
F	Haastattelija: "Eli (keskustelet uutisista) äitin tai kavereitten kanssa?" F: "Joo, tai sit en kenenkään." Mä en jaksa vaivata ihmisiä mun mielipiteillä, jotka on yleensä aika vahvoja ja erilaisia ku muiden mielipiteet. Se on muutenkin semmonen aihe (maahanmuutto), josta mä keskustelen aika paljon mun perheen kanssa, tai lähinnä mun äidin kanssa.. Mä juttelen siitä tosi paljon kotona (ilmastonmuutos) ja mä oon saanu mun pikkuveljen houkuteltua mukaan asiaan, ni nyt hänkin yrittää olla ekologinen.	Keskustelee paljon uutisista varsinkin kotona. Jättää kavereiden kanssa osan keskusteluista väliin välttääkseen ristiriitoja.	Uutiset herättävät paljon keskustelua kotona.

5.5 Eettiset ratkaisut

Suomessa tutkimuksen eettiset suositukset ovat tulleet vuodesta 2009 lähtien tutkimuseettiseltä neuvottelukunnalta, joihin ovat päässeet vaikuttamaan kaikki korkeakoulut Suomessa. Ohjeissa tuodaan esiin muun muassa tutkittavien ihmisarvo, itsemääräämisoikeus, yksityisyyden suoja. Tutkimus ei saa aiheuttaa tutkittaville merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja. Alaikäisten tutkittavien kohdalla, tutkimuksesta tiedottaminen on hoidettava niin, että heillä on mahdollisuus ymmärtää mihin osallistuvat. Alle 15-vuotiaiden tutkimukseen osallistumisesta päättää ensisijaisesti huoltaja, mutta suostumuksen antaa alaikäinen itse. Tutkittavien itsemääräämisoikeudesta on huolehdittava huoltajan suostumusta huolimatta. Tutkimus on keskeytettävä, jos se ei ole alaikäisen edun mukaista. (Kohonen, Kuula-Luumi & Spoof, 2019.) Tutkittavien oikeuksien lisäksi myös tutkimuksen laadulle on asetettu tieteellisiä hyvän tutkimuksen kriteereitä. Laadullisen tutkimuksen heikkona kohtana on pidetty kysymystä hyvästä tutkimuksesta. Laadulliseen tutkimukseen ei voida sovittaa kaikkia luonnontieteellisiä

päätelysääntöjä, mikä on herättänyt kysymyksen, onko laadullinen tutkimus tieteellistä, ja millä edellytyksin. Myös laadulliseen tutkimukseen soveltuvat Merntonin 1957 määrittelemät perusnormit universalismista, kommunismista, puolueettomuudesta ja tutkimuksen altistamisesta tiedeyhteisön kriittiselle arvioinnille. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

Haaparanta ja Niiniluoto (2016) ovat listanneet tieteen etiikan kannalta viisi keskeistä seikkaa, jotka on otettava huomioon tarkasteltaessa tutkimuksen eettisyyttä: millaista on hyvä tutkimus, onko tiedon tavoittelu hyväksyttävää kaikissa tapauksissa, millä perusteella tutkimusaiheet valitaan, voivatko tulokset aiheuttaa vahinkoa ja millaisia keinoja voidaan käyttää. (Haaparanta & Niiniluoto, 2016.) Hyvällä tutkimuksella tarkoitetaan tieteellisten käytäntöjen noudattamista tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Hyviin tieteellisiin käytäntöihin kuuluu muun muassa tieteelliset toimintatavat tiedonhankinnassa, tulosten tallentamisessa ja arvioinnissa. Tutkimuksen avoimuudella ja rehellisyydellä tarkoitetaan, että tutkimus on altistettava tiedeyhteisön kriittiselle tarkastelulle ja annettava tunnustusta tutkijoiden aiemmalle työlle. Tarkkuutta vaaditaan tutkimuksen eri vaiheiden raportoinnissa. Tutkimukseen osallistujien asema ja oikeudet on otettava huomioon jo ennen tutkimuksen aloittamista. Osallistujilla tulee olla riittävät tiedot muun muassa tutkimuksen tarkoituksesta ja luonteesta, sen kulusta ja kestosta, sekä varmistuttava, että heidän tietojaan käytetään vain sovitulla tavalla ja huolehditaan heidän tietoturvastaan. Kaikki tutkimuksen sidonnaisuudet on ilmoitettava osallistujille ja tuotava esiin myös tutkimusraportissa. (Kuula 2015; Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

Tässä tutkimuksessa tutkimukseen osallistujilla oli valmiiksi vanhempien myöntämä tutkimuslupa. Oppilaiden kirjallista suostumusta kysyttiin ennen aineistonkeruun aloitusta. Lisäksi esittelin oppilaille ennen aineistonkeruuta tutkimuksen tarkoituksesta ja kulusta, jossa kävi ilmi, millaisia aineistoja tutkimuksessa kerätään, milloin niitä kerätään, mihin tietoja käytetään ja miten ne suojataan. Ennen kaikkea korostin, että tutkimuksesta voi jäädä pois missä vaiheessa tahansa, mistä tahansa syystä. Keräsin itse kaikki aineistot ja kertosin näitä seikkoja useaan otteeseen aineistonkeruun yhteydessä. Tutkimuksen ensimmäisen

vaiheen aineistot koostuivat mediapäiväkirjoista, jotka tehtiin paperille. Päiväkirjoissa ei ole erityisen arkaluontoista materiaalia, mutta niitä käsiteltiin silti luottamuksellisesti, eikä papereihin ollut pääsyä kuin tutkijalla. Mediapäiväkirjat kerättiin heti täyttämisen jälkeen takaisin. Aineistonkeruun jälkeen paperisten päiväkirjojen tiedot siirrettiin SPSS-tilasto-ohjelmaan. Tiedoston säilytyspaikana toimi Veracrypt-salausohjelmalla suojattu muistitikku, jolle oli pääsy vain tutkijalla.

Kuula (2015) kuvaa arkaluonteista materiaalia sisältävien teemahaastatteluiden aineistonkäsittelyyn ja informointiin liittyviä keskeisiä tekijöitä seuraavasti: Asiat tulee raportoida julkaisussa niin, että osallistujia ei pystytä tunnistamaan. Jos haastattelumateriaalia käsittelee muut kuin tutkija itse, heidän on tehtävä vaitiolositoumus. Kun haastattelu litteroidaan, osallistujien tunnistetiedot tulee muuttaa tunnisteettomaksi. Äänitallenteet tulee hävittää tutkimuksen valmistuttua. Tekstitiedostot arkistoidaan. (Kuula, 2015.) Tässä tutkimuksessa haastattelut suoritettiin erillisessä suljetussa tilassa kahden kesken. Haastatteluaineistot litteroitiin, jolloin niistä poistettiin oikeat nimet. Tekstitiedostoja säilytettiin suojatulla muistitikulla. Myös tutkimusraportista on poistettu oppilaiden nimet. Haastatelluille kerrottiin, että haastattelu on vapaaehtoinen ja sen voi keskeyttää koska tahansa. Myös haastattelutilanteeseen liittyy eettisiä tekijöitä, jotka on otettava huomioon. Lasten haastattelu poikkeaa aikuisten haastattelusta erityisesti valtasuhteiden osalta. Haastattelutilanne on aikuisen suunnittelema ja ohjaama, jonka lisäksi haastattelutilanne on usein lapsille vieras. (Hirsjärvi & Hurme, 2015.) Se miten lapset suhtautuvat haastatteluun, on yksilöllistä, eikä näin ollen voida osoittaa yhtä kaikille parhaiten sopivaa aineistonkeruu metodia (Hill, 2006). Lasten haastattelussa on pyrittävä välttämään vaikeita käsitteitä, jotta haastateltavat ymmärtävät, mistä puhutaan ja mitä kysytään (Helavirta, 2007).

Haastatteluissa oli mukana myös niin sanottu tunnekartta-tehtävä, joka toi lisää eettistä pohdintaa: Voiko kuudesluokkalainen lukea uutisia, jotka mahdollisesti aiheuttavat hänelle mielipahaa tai negatiivisia tunteita, kuten ahdistusta. Mielestäni on eettisempää, että lapset saavat tietää mitä maailmalla tapahtuu

kuin, että lapsia pidettäisiin uutispiimennossa. Myös koulussa käsitellään ikäviä ilmiöitä ja pitäisin erittäin arveluttavana, jos koulu eettisiin syihin nojaten jättäisi ikävät aiheet käsittelemättä. Koulussa ja uutisissa käsitellään hyvin paljon samoja ilmiöitä ja koulussa myös rohkaistaan uutisten lukemiseen esimerkiksi sanomalehtiviikon merkissä. Myöskään viranomaiset eivät ole asettaneet uutisille ikärajoja. Lisäksi tunnekarttatehtävässä lapset saivat valita uutisen tai kieltäytyä uutisen lukemisesta, jolloin heillä oli myös itsellä valta vaikuttaa. Näin ollen arvioin, että tunnekartta-tehtävässä ja tutkimuksen muista osista ei aiheudu tutkittaville merkittäviä riskejä, haittoja tai vahinkoja.

Eettisten ohjeiden mukaan (Kuula 2015; Tuomi & Sarajärvi, 2018) myös tutkimuksen sidonnaisuudet on ilmoitettava sekä tutkittaville että tutkimusraportissa. Tämä tutkimus on osa luokanopettajan koulutusta. Tutkimuksen tavoitteena on luoda uutta tietoa mediakasvatuksen tueksi, eikä tutkimukseen liity ulkopuolista rahoitusta tai muita kuin tiedonsaanti intressejä. Tutkimuksessa kerättyjä tietoja käytetään vain tutkimustarkoitukseen.

6 TULOKSET

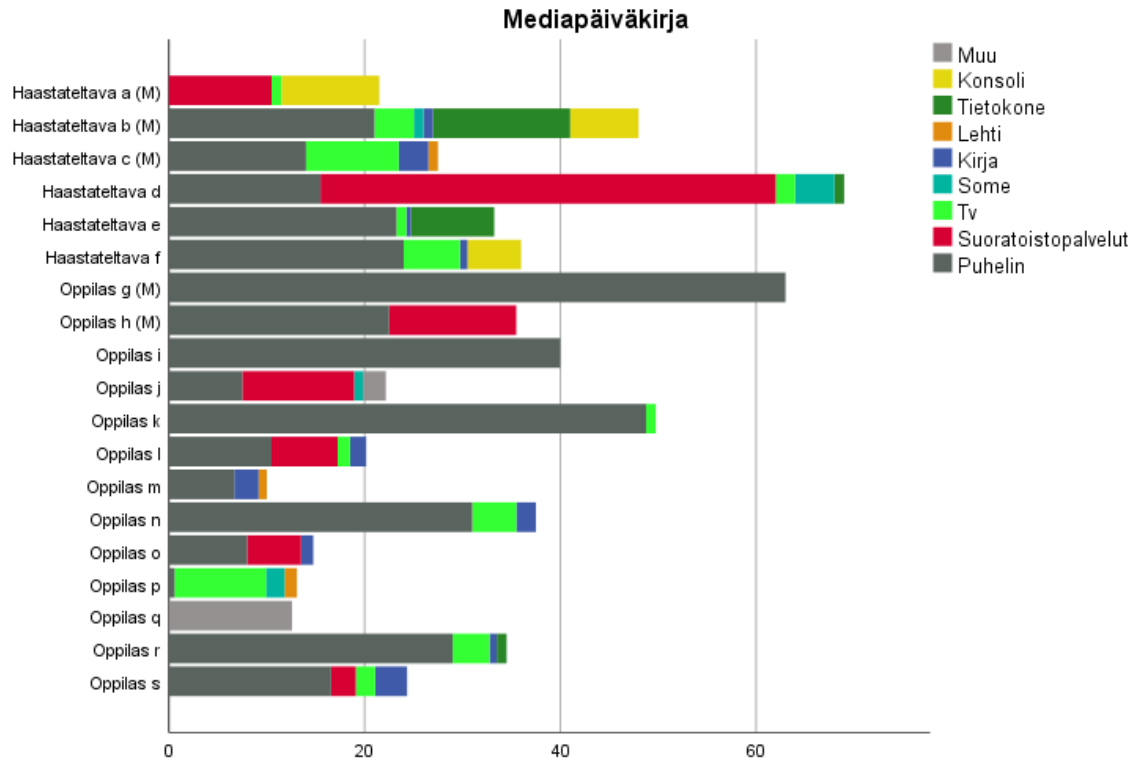
6.1 Kuudennen luokan uutismedian kulutus

Tutkimuksessa mukana olleen kuudennen luokan mediankäyttö vaihteli paljon oppilaiden välillä. Oppilaiden raportoimat yhden viikon tuntimäärät median parissa vaihtelivat kymmenestä tunnista aina 69 tuntiin, keskiarvon ollessa viikon ajalta yli 32 tuntia. Päiväkohtaiset keskiarvot vaihtelivat noin 1,7 tunnista 10,5 tuntiin, keskiarvon ollessa hieman alle 5 tuntia päivässä. Sukupuolten erot olivat myös suuria, vaikka aineisto oli hyvin naisvaltainen. Tytöt viettivät median parissa keskimäärin 4,27 tuntia ja pojat 5,99. Mediankäytön tuntimäärä on suurempi kuin aiemmissa tutkimuksissa. Aiemmissä tutkimuksissa nuorten mediankäytön kokonaismäärää on mitattu ruutuajan avulla, johon eivät lukeudu perinteiset mediat, kuten kirjat, lehdet ja radio. Syväojan ym. (2013) tutkimuk-

sessä 12-vuotiaat jyvaskyläläisnuoret raportoivat viettävänsä aikaa ruutujen parissa keskimäärin 3,63 tuntia, pojat 3,82 ja tytöt 3,63 tuntia päivässä. Tutkimusjoukon mediakäyttömäärän voidaan katsoa olevan hieman tätä korkeampi, vaikka lukuihin lisättäisi perinteisen median osuus.

Ylivoimaisesti suosituin media oli älypuhelin. Nuoret käyttivät sitä viikon aikana keskimäärin yli 20 tuntia. Ero oli valtava seuraavaksi tulleeseen televisioon, jota katsottiin keskimäärin 2,5 tuntia viikossa. Yllättävää oli, että tietokoneella vietettiin aikaa vain 1,3 tuntia viikossa. Konsolilla pelattiin 1,2 tuntia, kirjan parissa vietettiin alle tunti ja lehtien parissa vain 15 minuuttia viikossa.

Mediasisällöistä eniten vietettiin aikaa suoratoistopalvelujen, kuten Netflixin ja Ruutu-palvelun parissa. Suoratoistopalvelut mahdollistavat sarjojen yhtäjaksoisen katselun, mikä näkyi joillain oppilailla tuotantokausien yhtäjaksoisena katseluna. Sosiaalisen median vähäinen osuus selittyy sillä, että sen sovelluksia käytetään pääasiassa puhelimella. Osa oppilaista tarkisti puhelimesta ruutuajan ja merkitsi sen päiväkirjaan ilman tarkempaa erittelyä. Yksittäiset mediakirjaukset koottiin kohdaksi ”muu”. Se piti sisällään muun muassa nettikauppojen selailua tai Wikipedian käyttöä. Kuviossa 1 on eriteltyä osallistujien kirjaama mediankäytön määrä ja laatu viikon ajalta.

Kuvio 1. Mediapäiväkirja. Osallistujien kirjaama tuntimäärä ja mediasisältö viikon ajalta

Mediapäiväkirjan yhteydessä oppilaita pyydettiin myös kirjaamaan ylös lukemansa uutiset. Uutisia tuli viikon ajalta yhteensä 24 kappaletta. Lasten kirjaamien uutisten aiheet vaihtelivat suuresti. Aiheina olivat urheilu, rikokset, euroviisut, peliuutiset ja jopa oman tuttavän kuolema. Uutisten määrät jakautuivat suhteellisen tasaisesti keskiarvoon nähden. Ainoastaan haastateltava C raportoi enemmän kuin 2 uutista viikon ajalta. Syynä voi olla, että hän vietti aikaa myös perinteisten medioiden, kuten lehtien ja television parissa, ja nämä mediat voivat olla lapsille helpompi mieltää uutismedioiksi. Median parissa vietetty aika ei näyttänyt muuten vaikuttavan uutisten määrään, vaan kaikki muut kirjasivat 0–2 uutista viikon ajalta.

6.2 Haastateltujen uutismaisema

Haastatteluihin osallistuneiden uutismedian kulutuksessa oli paljon yksilöllistä vaihtelua, mutta niistä löytyi myös joitain yhdistäviä tekijöitä. Yhteistä oli vähäinen kiinnostus perinteisiin uutismedioihin, kuten televisiouutisiin ja sanomalehtiin, ja suuri personoitujen uutisten osuus kulutuksesta. Osalla vastaajista (F, D) reaktio varsinkin perinteisiin uutisiin vaikutti jopa hieman kielteiseltä. Haastateltu D ilmaisi kaikkien muiden kuin nettiuutisten kohdalla hyvin selväsanaisesti, että ”Ei kiinnosta.” Haastateltavat F ja E puolestaan sanoivat, etteivät mene erikseen lukemaan uutisia, mutta saattavat lukea muiden sivustojen kautta tarjottuja personoituja uutisia. Poikkeuksen sääntöön teki haastateltava A, joka kertoi pyrkivänsä lukemaan uutisia useista eri medioista. Hän kertoi lukevansa uutisia ainakin sanomalehtien ja sosiaalisen median palveluiden kautta ja hakemansa tarvittaessa lisätietoa Googlasta. Haastateltu B kertoi, että hänen uutisten kulutus perustuu viikoittaiseen tv-uutisten katsomiseen ja kuukausittaiseen sanomalehden selailuun. Hän kertoi, ettei lue sanomalehteä kovin tarkasti, vaan lukee lehdestä etupäässä urheilu-uutiset, mutta myös silmäilee, mitä pääuutisia lehdessä on. Haastateltu C puolestaan kertoi, että hän seuraa ”perushommia” vain välillä, ja säännöllisesti ainoastaan urheilu-uutisia.

Vaikka haastateltujen uutisten kulutus vaikutti keskimäärin hyvin satunnaiselta ja tiettyihin mielialiheisiin keskittyneeltä, haastattelujen perusteella välittyi kuva, että he eivät olleet uutispimennossa. He olivat varsin hyvin perillä ajankohtaisista uutisaiheista, erityisesti presidentti Trumpista, maahanmuutosta ja ilmastomuutoksesta. Oppilaiden ilmeissä ja eleissä näkyi, että he tunnistivat esimerkiksi maahanmuuttoon liittyviä yhteiskunnallisia jännitteitä, ja että he olivat keskustelleet ja pohtineet ilmiötä ennenkin. He pystyivät kertomaan argumentteja puolesta ja vastaan, viitaten esimerkiksi turvapaikanhakijoiden suojelun tarpeeseen ja turvallisuuteen sekä talous- ja työllisyysvaikutuksiin, josta hyvänä esimerkkinä keskustelu haastateltu A kanssa:

Haastateltu A: ”Mun näkemys ois, että tänne sais mun mielestä ainaki tulla aika paljon ihmisiä, koska sitten kun tänne tulis enemmän ihmisiä, täällä ois esimerkiksi enemmän työvoimaa

ja niilläkin ois joku paikka, missä ne vois olla. Suomeen tulis erilaisia kulttuureja ja suomen valtiolla ois enemmän veroja tai verorahoja, joita vois käyttää vaikka siihen, et ne vois esimerkiksi nostaa ihmisten eläkkeitä.”

Haastattelija: ”Tuleeko mieleen jotain uutisia maahanmuuttoon liittyen?”

Haastateltu A: ”Eiks nää suomalaiset poliitikot tällä hetkellä ei oo hirveen sitä mieltä, että niitä saais tulla tänne, joten ne yrittää pitää niitä ulkona?”

Myös presidentti Trumpin edesottamukset koskien esimerkiksi Meksikon muurin rakentamisesta olivat haastatelluille tuttuja. Ylivoimaisesti eniten haastatelluissa resonoi ilmastonmuutos. Erityisesti haastatellut A, D ja F kertoivat lukemansa paljon uutisia ilmastonmuutoksesta, haastateltu B jonkin verran. Yhteneväiset kiinnostuksen kohteet toimivat myös toisinpäin, samat uutisaiheet jäivät heiltä myös lukematta. Haastattelut suoritettiin kunnallisvaalien ja eurovaalien välissä, mistä haastatelluilla ei ollut tietoa. Myös vaaleissa esille ollut termi ”jytky” oli oppilaille vieras. Tutkimuksessa ei selvitetty, miksi haastatellut kokivat tietyt aiheet kiinnostaviksi tai tärkeiksi.

Haastateltujen uutismaisemaa voidaan peilata myös heidän mediamaisemaansa vasten. Haastateltujen mediapäiväkirjojen perusteella perinteisten uutismedioiden, television ja lehtien kulutus oli vähäistä. Suosituimpien medioiden puhelimen ja suoratoistapalveluiden kohdalla on todennäköistä saada paljon personoitua sisältöä myös uutisten kohdalla. Mediankäytön määrä ei näkynyt oppilaiden uutisten kulutuksen määrässä, ennemminkin päinvastoin. Haastateltu A raportoi pienintä mediankulutusta ja suurinta uutiskulutusta. Myöskään perinteisten uutismedioiden, lehtien tai television käyttö ei näkynyt haastateltavien kuvauksissa uutisten kulutuksesta. Haastattelujen perusteella löytyi kolme erilaista merkitysverkostoa uutismedian kulutuksesta: Eri uutisalustojen ja -aiheiden aktiivinen kuluttajat, Urheilu-uutisten kuluttajat, Vain personoituja uutisia kuluttavat (Kuvio 2).

6.3 Haastateltujen tunnekokemukset

Oppilaiden tunnekokemuksia selvitettiin haastattelun alussa tehtävällä tunnekarttatehtävällä (Taulukko 5). Oppilaiden tunnetilat haastattelun alussa olivat lähes kaikilla aluksi neutraalit. Haastateltu D kertoi, että hänelle oli tulossa merkkipäivä, joka teki hänet iloiseksi. Oppilaat valitsivat luettavakseen kissavideon (D, C), ilmastouutisen (A, F), peliuutisen (B) tai terrori-iskusta kertovan uutisen (G). Kukaan ei kuvaillut uutisen lukemisen jälkeen tunteitaan neutraaleiksi. Ilmastouutiset saivat aikaan voimakkaimmat negatiiviset reaktiot. Erityisesti haastateltu A kuvaili useita negatiivisia tunteita ja kertoi tienneensä, että tilanne on paha, mutta ei noin paha. Myös haastateltava F kertoi ilmastouutisen aiheuttavan hänessä halveksuntaa ja ahdistusta. Terrori-isku sai aikaan surua, ja peli- ja kissavideot iloa ja hämmästyä. Haastatellut pystyivät varsin vaivattomasti kuvaamaan muutoksia tunnetilassaan. Muutokset näkyivät myös haastattelijalle lasten ilmeissä, eleissä ja äänenpainoissa.

Taulukko 5. Tunnekarttatehtävän yhteenveto

Oppilas	Tunnetila ennen uutista	Uutinen	Tunnetila uutisen jälkeen
Haastateltava A	Neutraali	Merenpinnat voivat nousta jopa kaksi metriä ja ajaa yli 180 miljoonaa ihmistä kodeistaan.	Pelko, masennus, häpeä, hämmennys
Haastateltava B	Neutraali	Haluaisitko tienata 50 000 euroa tunnissa uutuukspelejä pelaamalla? Näin tekevät jo monet ympäri maailmaa.	Hämmennys
Haastateltava C	Neutraali	Katso hulvaton video. Mese-kissa erottaa käskystä oikean ja vasemman	Hämmennys ja ilo
Haastateltava D	Iloinen	Katso hulvaton video. Mese-kissa erottaa käskystä oikean ja vasemman	Ilo ja viha
Haastateltava E	Neutraali	Näin Uuden-Seelannin tapahtumat etenivät: Kahdessa moskeijassa ammuttiin. 49 kuolonuhria	Suru
Haastateltava F	Neutraali	Nyt tuli mittasuhteet: Tuoreen raportin kuvat paljastavat, mistä luopumisella on oikeasti ilmastolle merkitystä	halveksunta ja ahdistus

Tunnekarttatehtävän jälkeen haastateltavien kanssa jatkettiin keskustelua uutista ja niiden herättämistä tunteista teemahaastattelun muodossa. Teemahaastattelussa jatkui tunnekarttatehtävän trendi, jossa erityisesti ilmastonmuutos nousi esille tunteita herättävänä uutisaiheena. Haastateltava D kuvaili tunteensa voimakasta ahdistusta ilmastonmuutosta kohtaan. Hän kertoi lukeneensa uutisen, jonka mukaan maailmanloppu tulee hänen ollessa 25-vuotias. Se oli luonnollisesti tuottanut varsin synkän tulevaisuuden kuvan ja aiheuttanut näköalattomuutta. Haastateltava F raportoi tunnekarttatehtävässä ilmastouutisen aiheuttamasta ahdistuksesta ja halveksunnassa. Teemahaastattelussa hän kertoi lukevansa erityisen paljon juuri ilmastouutisia, mistä seuraa riski, että hän kokee

ahdistusta ja halveksuntaa myös muiden ilmastouutisten kohdalla, jotka ovat usein negatiivisia.

Myös haastateltava A tunnekuvaukset jatkuivat negatiivisina erityisesti ilmastouutisia kohtaan. Kysyttäessä, kuinka usein hän ajattelee ilmastonmuutosta, hän vastasi:

Haastateltu A: ”Mä mietin joka päivä. Mä en yritä keksii siihen joka päivä mitään ratkasuu, vaan mä vaan mietin niitä. Kun mä olin Legolandissa mun mummin kaa, ni mä näin mummin lukevan jotain kirjaa siitä, ni sit mä kysyin siitä kirjasta. Sit ku mä olin kysyny siitä, se kerto, mikä ilmastonmuutos oli ja sitten mä olin vähän masentunut koko sen Legolandin matkan ajan. Nykyään mä en enää aattele sitä hirveen paljon, mutta mä silti yritän vähentää roskia ja sellasta, mitä multa tulee.”

Haastateltavien B, C ja E kohdalla tunnekuvaukset olivat huomattavasti lievempiä. Osaltaan kyse voi olla myös kielellinen, koska he käyttivät ilmaisuja, jotka eivät sisältäneet tunnesanoja, sen sijaan uutinen kuvailtiin hyväksi tai huonoksi. Erityisesti haastateltavat E:n tunteiden kuvailussa ja sanottamisessa vaikutti olevan vaikeuksia, koska hän käytti todella paljon ”en tiiä” ja ”nii silleen” -ilmauksia. Hän kuitenkin kertoi, että oli huolissaan ilmastonmuutoksen aiheuttamasta eläinten sukupuutosta, joka sai hänet surulliseksi. Myös haastateltu B kertoi, ettei ole kiva, jos napajäät sulavat ja eläimet eivät saa sieltä enää kotia. Maltillisemmat tunneilmaukset eivät siis johtuneet siitä, että ilmiö olisi heille vieras, mutta haastattelun perusteella heidän uutismaisemansa koostui enemmän muista aiheista, kuten urheilusta. Haastateltu E myös kertoi tunnekarttatehtävän yhteydessä, että hän koki terrori-isku-uutisen surullisena, mutta tavallisena.

6.4 Uutisista keskustelu

Uutisista keskustelua koskevasta vastauksesta ilmeni perheiden suuri merkitys uutislähteinä, jakajina ja mielipidevaikuttajina. Aktiivisimmat keskustelijat, haastatellut A ja F, keskustelivat uutisista pääasiassa vanhempien kanssa. Haastateltujen vastauksista ilmeni, että ystävien kanssa puhutaan yleensä muista asioista. Haastateltu D kuvasikin, että keskustelut ystävien kanssa eivät yleensä ole kovin asiapitoisia. Haastateltu A puolestaan kertoi, että keskustelee ystävien

kanssa hauskoista asioista, joihin hän ei lukenut uutisia. Haastatellut B ja C puolestaan kertoivat keskustelewansa uutisista sekä kotona että kavereiden kanssa. Keskustelukumppani riippui uutisaiheesta. Haastateltava B kertoi keskustelewansa uutisista etupäässä kavereiden kanssa, mutta isoimmista pääuutisista keskustellaan myös kotona. Haastateltava C puolestaan kertoi keskustelewansa isän kanssa lentopalloon liittyvistä urheilu-uutisista, muista esimerkiksi peliuutisista kavereiden kanssa.

Haastateltavat D ja F puolestaan kertoivat, että heidän uutisista keskustelemisensä on vähäistä. Tästä huolimatta haastateltava D pystyi kuvailemaan hyvin tarkasti keskustelua isänsä kanssa ja oli hyvin tietoinen hänen näkemyksistään maahanmuuttoon liittyen. Hän kertoi:

Haastateltu D: "Iskällä on tämmönen mielipide, että rajat kiinni *naurua*, mutta mä oon vähän erimieltä tästä asiasta, mut siis mä oon saattanu saada sieltä jotain tämmösii vaikutteita. Iskä valittaa mulle aina, että mummot ei saa lääkkeitä, ku pitää ostaa noita kaikkia kamoja niille kaikille tyypeille."

Tämä voi kertoa siitä, että uutisista keskustellaan enemmän kuin hän haastatellun aluksi antoi ymmärtää, tai vaihtoehtoisesti maahanmuuttoaihe on sellainen, joka on mieleenpainuva tai kotona keskustelua herättävä. Uutisaihe oli suuri tekijä myös muiden keskustelukumppaneissa. Aktiivisimmat keskustelijat A ja F kertoivat keskustelewansa paljon ilmastonmuutoksesta kotona. Tämän lisäksi myös ulkopolitiikka oli haastateltavan A:n kotona kova keskustelunaihe. Kysyttäessä ikimuistoisinta uutista, haastateltava A vastasi: joka tuli esiin haastattelussa seuraavasti:

Haastateltu A: "Kun Trump äänestettiin presidentiksi, sen takia, koska mun äiti oli vihainen sillon koko aamun meille."

Haastateltu F puolestaan kertoi, että uutisista keskustelu kotona on turvallisempaa kotona, koska mielipiteitä jakavat aiheet voivat aiheuttaa konflikteja ystävien kanssa. Hän kertoi seuraavasti:

Haastateltu F: "Mä en jaksaa vaivata ihmisiä mun mielipiteillä, jotka on yleensä aika vahvoja ja erilaisia kuin muiden mielipiteet. "

Sen sijaan keskustelu kotona oli tuottanut hänen toivomiaan tuloksia, ja hän oli onnistunut vakuuttamaan pikkuveljensä ekologisesta elämästä. Oppilaiden kokemukset jakautuivat karkeasti kolmeen ryhmään, aktiivisesti kotona keskustelevat, kavereiden ja vanhempien kanssa keskustelevat, ja uutisista harvoin keskustelevat.

6.5 Haastatteluiden yhteenveto

Haastatellut eivät olleet erityisen aktiivisia uutisten kuluttajia. Ainoastaan haastateltu A kertoi hakeutuvansa uutisten pariin säännöllisesti. Muiden kohdalla uutiset näyttävät löytävän heidät algoritmien ja personoinnin avulla. Myös mediapäiväkirjoissa raportoitujen uutisten määrä jäi vähäiseksi. Tämä voi johtua myös oppilaiden mediakäyttäytymisestä, johon kuului varsin vähän perinteisiä uutismedioita. Toisaalta edellisen päivän uutisten muistaminen voi aiheuttaa vaikeuksia varsinkin, jos viettää paljon aikaa mediassa. Oppilaita kiinnostavissa uutisaiheissa oli jonkin verran yhteneväisyyttä. Puolelle oppilaista ilmastonmuutos oli tärkeä, ellei tärkein uutisaihe, osa seurasi enimmäkseen urheilu-uutisia. Toisaalta uutisaiheet, kuten vaalit, eivät kiinnostaneet ketään.

Kun tarkastellaan eri tutkimuskysymysten merkitysverkostoa yhdessä, saadaan parempi kokonaiskuva kuudesluokkalaisten uutiskokemuksista (Taulukko 6). Havaittiin, että oppilaiden kokemuksissa oli paljon yhteistä. Monissa tapauksissa samat haastatellut kuuluvat samoihin verkostoihin myös muissa tutkimuskysymyksissä. Esimerkiksi ilmastoahdistuksen tunteita kuvailleet haastatellut raportoivat useammin käyttävänsä ensisijaisina uutislähteinään sosiaalisen median alustoja ja personoituja uutisia. Heille oli myös tyypillisempää keskustella uutisista kotona. Sen sijaan haastatellut, jotka seurasivat lähinnä omiin harrastuksiin liittyviä uutisia perinteistä välineistä, kuvailivat haastatteluissa neutraalimpia tunteita.

Taulukko 6. Haasteltujen uutiskokemusten yhteenveto

Pääasiallinen uutiskanava		
Personoidut uutiset Haastatellut: A, D, E, F		Televisio & lehdet Haastatellut: B, C
Uutisista keskustelu kotona		
Runsasta	Satunnaista	Vähäistä
Haastatellut: A, F	Haastatellut: B, C	Haastatellut: D, E
Kiinnostuksen kohde uutismediassa ja siitä heränneet tunteet		
Ilmasto		Urheilu & Pelit
Haastatellut: A, D, F Tunteet: hämmästys, masennus, pelko, häpeä, ahdistus, halveksunta		Haastatellut: B, C, E Tunteet: hämmästys, ihmetys, neut- raali
Tunnekuvaukset		
Ilmastoahdistuksen kuvauksia Haastatellut: A, D, F		Tunnekuvaukset vähäisiä Haastatellut: B, C, E

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa kuudesluokkalaisten uutiskokemuksia tarkasteltiin sekä määrällisen että laadullisten menetelmien keinoin. Tutkimuksessa tuli esiin monenlaisia kokemuksia uutismedian maailmasta. Tutkimukseen osallistuneen kuudennen luokan medianympäristö oli samankaltainen, mitä aiemmat tutkimukset ovat raportoineet (Kokko ym., 2019; Suoninen 2012; Taloustutkimus 2019). Kaikilla oppilailla pääosa median kulutuksesta tapahtui digitaalisten medioiden äärellä. Tämä näkyi myös vähäisenä painetun median, kuten lehtien, kuluttamisena. Median kulutuksen määrässä oli huomattavia eroja. Päivittäisen median kulutuksen keskiarvojen vaihteluväli oli hieman alle kahdesta tunnista yli kymmenen tuntiin. Viisi oppilasta käytti internetiä vapaa-ajallaan vähintään 40 tuntia viikossa, mitä voi pitää hälytysmerkkinä nettiriippuvuudesta tai ongelmakäytöstä (Young, 2004). Alakouluikäisiä on kuvailtu myös aiemmissä tutkimuksissa ”media-ahmateiksi” (Salokoski & Mustonen, 2007). Vaikka suuri mediankäytön määrä on kuudesluokkalaisille tyypillistä, tutkimusluokan noin viiden tunnin päivittäinen median käyttö oli suurempaa, mitä aiemmissä tutkimuksissa (Syväoja ym., 2013) on raportoitu. Tämä voi kertoa median jatkuvasti kasvavasta roolista nuorten arjessa. Sekä määrällisen että laadullisen aineiston perusteella tutkimusryhmän median käyttö vaikutti viihteelliseltä. Asiasisältöjen, kuten uutisten, pariin päädyttiin yleensä muiden alustojen kautta.

Mediapäiväkirjoihin kirjattiin myös oppilaiden lukemat uutiset. Tutkimusluokan oppilaat (19 oppilasta) raportoivat lukeneensa yhteensä viikon aikana vain 24 uutista. Tämä vahvistaa havaintoa asiasisältöjen vähäisestä määrästä, joka on tullut esiin myös aiemmissä tutkimuksissa (Sirén, Leino & Nissinen, 2018; Taloustutkimus, 2019). Toisaalta viihteellisten media-alustojen kautta luetut uutiset voivat olla muodoltaan sellaisia, joita alakoululainen ei tunnista uutiseksi. Lisäksi edellisenä päivänä luettujen uutisten muistaminen voi olla han-

kalaa, varsinkin jos on viettänyt monta tuntia median parissa. Vähäisestä asiamedioiden kulutuksesta huolimatta haastattelut osoittivat, että lapset olivat seuranneet suosituimpia uutisaiheita ja olivat perillä monista ajankohtaisista ilmiöistä. Haastateltujen seuraamissa uutisaiheissa oli löydettävissä yhtäläisyyksiä. Suosittu aihe oli suosittuja myös aikuisten keskuudessa. Näitä olivat esimerkiksi ilmastonmuutos, urheilu, Donald Trump, maahanmuutto, joita yhdistävät suosituille uutisille tyypilliset elementit, kuten vallankäyttö, katastrofit, henkilöt, jännitteet ja draamallisuus (Pietilä, 2007). Myös epäkiinnostavat aiheet, kuten vaalit, yhdistivät haastateltuja.

Uutisten draama tuli esiin myös haastateltujen tunnekuvauksissa. Tunnekarttatehtävässä haastateltujen valitsemat uutiset herättivät heissä monenlaisia tunteita. Suurin osa kuvaili haastattelun aluksi tunteitaan neutraaleiksi, mutta kukaan ei uutisen lukemisen jälkeen. Esimerkiksi ilmastonmuutos herätti negatiivisia ja kissavideo iloisia tunteita. Näiden uutisten kohdalla uutisten tunnesiältö tuskin tulivat oppilaille yllätyksenä. Tutkimuksessa ei selvitetty, miksi oppilaat hakeutuvat tietynlaisia tunteita herättävien uutisten pariin ja kuinka tietoista toiminta on. On kuitenkin mahdollista, että oppilaat käyttävät myös uutismedioita omien tunnetilojen säätelyssä ja harjoittelussa esimerkiksi niin, että oman mielentilan mukaan hakeudutaan, joko iloisten tai surullisten uutisten äärelle, aivan kuten elokuvaa valittaessa. Näin ollen medialla olisi terapeuttinen ja hyödyllinen rooli, koska median parissa koetut tunteet ja niiden hallitseminen kehittävät tunnetaitoja (Salokoski & Mustonen, 2007). Haastateltujen kuvaamassa uutismaisemassa ongelmana on, että oppilaat eivät pääse itse aktiivisesti valitsemaan uutistarjontaa. Useimmat haastatelluista kertoivat, että eivät mene erikseen uutismedian pariin, vaan lukevat pääasiassa personoituja uutisia, jotka ovat tulleet heidän alustoilleen. Tämä saattaa johtaa siihen, että heille tarjotaan aiempien klikkausten ja profiilitietojen perusteella suhteettoman paljon tietyn aihepiirin uutisia, joka puolestaan alkaa kasvamassa määrin vaikuttamaan myös tunne-elämään ja käyttäytymiseen, josta on saatu viitteitä aiemmissä tutkimuksissa. (Kramer, Guillory & Hancock, 2014). Kohdennetun sisällön ongelmat olisi syytä ottaa huomioon myös mediakasvatuksessa. Lasten ja nuorten olisi hyvä

ymmärtää ja tunnistaa erityisesti sosiaalisen median tarjoama personoitu sisältö, johon he voivat itse omilla klikkauksilla ja tietosuojaa koskevilla valinnoilla vaikuttaa.

Haastatteluissa ilmastouutiset saivat aikaan suurimpia tunnekuvauksia. Puolet haastatelluista kertoi ahdistuksen tunteista ilmastonmuutosta kohtaan, yksi haastatelluista kertoi jopa odottaneensa maailmanloppua. Tämä ei ole yllättävää, sillä nuorten huoli ympäristöstä nousi esiin myös aiemmissa tutkimuksessa (Anttila, 1999; Pekkarinen & Myllyniemi, 2019). Nykyisin ympäristöhuoli on kasvanut monien kohdalla ympäristöahdistukseksi, johon liittyy eriasteisia psykofyysisiä oireita. Tuoreiden tutkimusten mukaan nuorten ilmastoahdistus on yleistynyt erityisesti nuorten keskuudessa. (Pihkala, 2019.) Siitä huolimatta tutkimuksessa esiin noussut ahdistuneiden osuus ja kuvauksien vakavuus yllättivät. Tässä tutkimuksessa ei tutkittu tarkemmin oppilaiden mahdollisen ilmastoahdistuksen oireiden vakavuutta. On myös huomioitava, että oppilaiden tunne-elämään liittyy monia tekijöitä, joita ei tässä tutkimuksessa selvitetty, kuten persoonallisuuden piirteet.

Haastatteluissa tuli esiin myös toisenlaisia tunnekokemuksia. Puolet haastatelluista kertoivat seuraavansa uutisia joko vain vähän tai pääasiassa urheilu-uutisia. Heidän haastatteluissa tunneilmauksia käytettiin säästeliäästi. Tämä voi johtua siitä, että uutiset eivät herätä tunteita, jolloin ne eivät myöskään ole kiinnostavaa luettavaa. On myös mahdollista, että he eivät kokeneet uutisaiheita samalla tavalla uhkana omalle tulevaisuudelleen. Eräs haastatelluista myös kertoi terrori-iskusta kertovan uutisen luettuaan, että onhan tämä vähän surullista, mutta aika normaalia, mikä voi kertoa jonkin asteisesta turtumisesta ikäviin uutisiin. Haastateltujen tunnekuvauksien vähäinen määrä voi kertoa myös erilaisista valmiuksista tunnistaa, kuvailla ja sanoittaa omia tunteita. Haastatellut eivät hyödyntäneet tunnekarttaa temahaastattelun aikana, vaikka siihen oli mahdollisuus. Se saattoi vaikuttaa siihen, että osalla haastatelluista tunneilmaukset loppuivat tunnekarttatehtävän jälkeen.

Haastatelluissa selvitettiin myös kenen kanssa oppilaat keskustelevat uutisista. Osa haastatelluista kertoi aktiivisesta keskustelusta vanhempien, erityisesti

äidin kanssa. Keskustelun lisäksi lapset saattoivat myös vain kuunnella vanhempien keskustelua. Aktiivisesti kotona keskustelevat kertoivat, että he keskustelivat kavereiden kanssa uutisista vain harvoin. Osalla haastatelluista keskustelukumppani valikoitui aiheen perusteella. Vanhempien kanssa keskusteltiin isommista katastrofeista tai urheilusta, kavereiden kanssa esimerkiksi peleistä. He eivät kuvailleet keskusteluvansa uutisista yhtä paljon kuin aktiivisin ryhmä. Kaikki haastatellut eivät keskustelleet uutisista ylipäättäen tai se oli harvinaista. Eräs haastateltu kertoikin, että keskustelee kavereiden kanssa yleensä hauskemmissa asioista, eikä mistään järkevästä. Mielenkiintoista oli, että kukaan haastatelluista ei kertonut, että uutisista keskusteltaisiin koulussa opettajan johdolla. Myös omien kokemusten mukaan, uutisista keskustelu on harvinaista koulussa, ellei edellisinä päivinä ole ollut presidentinvaaleja tai sattunut jotain poikkeuksellista katastrofia. Syitä voi olla monia. On mahdollista, että opettajat ajattelevat, ettei uutiset kiinnosta oppilaita, ehkä ei ole aikaa tai ei ole löydetty sopivia tapoja käsitellä uutisia. Uutisista keskustelu voisi olla monella tapaa hyödyllistä. Keskustelulla voisi olla terapeuttisia vaikutuksia, kun oppilaat saavat jakaa näkemyksiään ja kokemuksiaan kohtaamastaan mediasisällöistä. Lisäksi se voisi olla luontainen tapa käsitellä monia yhteiskunnallisia ilmiöitä ja kehittää kriittistä medianlukutaitoa.

Haastatteluissa tuli esiin myös vanhempien arvokasvattajan rooli. Vanhempien mielipiteet monista uutisaiheesta ja ilmiöistä kävivät selväksi joko suoraan haastateltujen kertomana tai vanhempien ääni kuului muuten lasten vastauksissa. Arvojen lisäksi myös vanhempien tunteet vaikuttivat tarttuvilta. Lasten mieleen olivat jääneet esimerkiksi vanhempien pettymys vaalituloksesta ja tai mielipide maahanmuutosta. Myös keskustelu isoäidin kanssa ilmastonmuutoksesta oli saanut yhden haastatelluista pois tolaltaan. On luonnollista, että vanhempien ja läheisten tunteet tarttuvat, koska heillä on keskeinen rooli lasten tunne-elämässä (Kerola ym., 2007; Nummenmaa, 2010, 177). Vanhemmille tärkeät uutiset nousevat kodeissa puheenaiheiksi, jolloin myös lapset kokevat ne merkityksellisinä. Samalla lapset aistivat vanhemman tunteet ja mielipiteet uutisaihetta kohtaan. Tästä syystä on mahdollista, että uutiset herättävät tunteita

lapsissa ja nuorissa myös vanhempien välityksellä. Tästä syystä on tärkeää tarkastella median vaikutuksia ja ilmastoahdistusta kotikasvatuksen näkökulmasta myös muuten kuin mediankäytön säätelyn osalta.

Oppilaiden tunnekuvauksista jäivät mieleen oppilaiden ahdistuksen kokemukset, jotka johtuivat pääasiassa ilmastonmuutoksesta. Ilmastoahdistuksen altistaviksi tekijöiksi on mainittu aiemmissa tutkimuksissa esimerkiksi persoonallisuus, vahvat tunnesiteet luontoon, ympäristötuhojen vakavuus. Vastalääkkeenä ilmastoahdistukseen on ehdotettu toimintaa ja riittäviä resursseja tunteiden kohtaamiseen. (Pihkala, 2019.) Mediapelkoihin, joihin ilmastoahdistuksen voi lukea, on haettu apua mediakasvatuksesta, johon kuuluu medialukutaidon parantaminen, tunnetaidot ja mediankäytön säätely (Kupiainen, 2009). Kuitenkin Pohjoismaissa, jossa medialukutaito on maailman kärkeä, ilmastoahdistus on hyvin yleistä. Se voi selittyä osaltaan sillä, että ilmastoahdistuksesta kärsivät ihmiset suhtautuvat omaan tulevaisuuteen toiveikkaasti (Anttila, 1999). Tähän lienee eniten aihetta pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa.

Tämän tutkimuksen tulosten sekä aiempien tutkimusten perusteella nuoret tarvitsevat tukea monella sektorilla. Tutkimuksessa esiin tullut päivittäinen viihdepainotteisen mediankäytön määrä antaa perusteluja sille, että mediankäytön säätelylle olisi tarvetta myös kuudesluokkalaisilla. Myös tunne- ja mediataitojen tärkeys korostui. Mediankäytön haitoilta voi suojautua tunnistamalla ja välttelemällä itselle haitallisia sisältöjä. Toisaalta myös ikävien tunteiden tunnistamista ja käsittelyä on opeteltava kehitystasolle sopivan median parissa, eikä kaikilta ikäviltä uutisilta suojautuminen ole kovin realistista tai järkevää. (Salokoski & Mustonen, 2007.) Tämän tutkimuksen perusteella näyttäisi tärkeältä, että lapset saisivat lisää valtaa omaan uutismaisemaansa. Monien kohdalla ikävät kokemukset vaikuttivat tulevan personoitujen uutisten tai läheisten aikuisten kautta. Lasten ääni olisi tärkeää huomioida median lisäksi myös päätöksenteossa. Lapset tarvitsevat positiivisia tulevaisuuden näkymiä ja valtaa vaikuttaa niihin. Haastatteluissa toimijuus tuli esiin haastatellun ylpeytenä siitä, että oli yrittänyt ja onnistunut vaikuttamaan läheisten ekologisuuteen.

Opetussuunnitelman perusteissa (2016) puhutaan lasten oikeuksista, demokratiasta ja osallisuudesta. Se on myös laaja-alaisena tavoitteena nimellä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (Ops, 2016, 22). Tavoitteen taustalla lienee huoli nuorten haluttomuudesta vaikuttaa heitä koskevaan päätöksentekoon, joka on näkynyt erimerkiksi nuorten alhaisena äänestysprosenttina. Tähän ongelmaan nuorten kiinnostus ilmastonmuutosta kohtaan on tarjonnut hienon mahdollisuuden, jota kasvattajien kannattaisi hyödyntää. Nuoret tulisi ottaa mukaan ilmastotalkoisiin, jolloin heille tarjoutuisi osallisuuden ja toimijuuden kokemuksia, jotka ovat tärkeitä aktiiviseksi kansalaiseksi kasvamisessa. Lisäksi toimijuus vähentää nuorten kokemaa ilmastoahdistusta (Pihkala 2019). Seurauksena nuoret voivat kiinnostua ja oppia talouden ja tuotannon prosesseista ja osaltaan tehdä ekologisesti kestäviä valintoja. Tätä taustaa vasten pidän erikoisena kasvattajien ja päättäjien nihkeätä suhtautumista esimerkiksi vuoden 2019 ilmastolakkoja kohtaan (Turun sanomat, 2019; Yle, 2019).

Peruskoulua on arvosteltu myös tunnekasvatuksen laiminlyömisestä. Esimerkiksi Pihkalan mukaan tunnetaitojen opettaminen on pitkään ollut vakavasti puutteellista suomalaisessa koulujärjestelmässä, joskin tähän ongelmaan on havahduttu viime vuosina (Pihkala 2019). Myös oman näkemykseni mukaan opetussuunnitelmassa (2016) tunteilla on varsin pieni rooli, ja ne nähdään järjellä hallittavissa oleviksi. Tunteiden hermostollista perustaa ja tunteiden tehtävää tulisi korostaa, jotta niitä olisi mahdollista ymmärtää. Nummenmaa kuvaa tunteiden suurta roolia osuvasti: "Vaikka järkeä ja älykkyyttä pidetään ihmismielen kruununjalokivinä, tunteet hallitsevat ihmiselämää." (Nummenmaa, 2019). Nummenmaa kuvaa tunteiden ja järjen suhdetta norsun ja ratsastajan vertauskuvalla. Tunteet ovat kuin norsu, jonka selässä järki yrittää pysyä. Tunteet ensisijainen järjestelmä, jonka varassa teemme päätöksiä ja toimimme. Järjellä on hyvin vaikeaa vaikuttaa tunteisiin, mutta tunteet voivat helposti hylätä järjen. (Nummenmaa, 2019.) Peruskoulun tunnetaitojen harjoittelun ja opiskelun puutteita olisi mahdollista paikata ottamalla ne mukaan nykyistä vahvemmin mukaan myös mediakasvatukseen.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta on arvioitu erilaisin käsittein ja määritelmien. Tästä syystä Tuomen ja Sarajärven (2019) mukaan laadullista tutkimusta on arvioitava kokonaisuutena. Luotettavuus riippuu tutkimuksen eri osien laadukkaasta toteutuksesta ja raportoinnista. (Tuomi & Sarajärvi, 2019.) Näin ollen luotettavuudella on paljon yhtymäkohtia tutkimuksen eettisyyden kanssa, ei yhtä ilman toista. Tieteellisten käytäntöjen mukaan suunniteltu, toteutettu ja arvioitu tutkimus on sekä eettistä että luotettavaa. Monimenetelmällisessä tutkimuksessa erilaisia luotettavuuden kriteereitä on yritetty sovittaa yhteen käyttämällä luotettavuudesta legitimaation käsitettä, jonka kriteerit soveltuvat sekä määrällisen että laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin. Määritelmässä luotettavuuden kannalta on keskeistä, että tutkija valitsee ja käyttää tutkimuskysymysten mukaan tarkoituksenmukaisia tutkimusmenetelmiä ja ymmärtää eri menetelmien erot ja rajoitukset. (Onwuegbuzie & Burke Johnson, 2006)

Tässä tutkimuksessa määrällisiä luotettavuuskriteereitä voidaan käyttää mediapäiväkirja-aineiston kohdalla. Määrällisen aineiston luotettavuutta tukevat aiemmat tutkimukset nuorten mediankäytöstä, joiden tulokset ovat yhteneväisiä tämän tutkimusten tulosten kanssa (Suoninen, 2012; Taloustutkimus, 2019). Tutkimuksen otoskoko oli kuitenkin pieni, eikä se ollut edustava, jonka takia mediapäiväkirja-aineiston tuloksia ei voida yleistää. Tutkittaessa lasten mediankäyttöä, pidän lasten itse täyttämää mediapäiväkirjaa parempana vaihtoehtona kuin vanhemmille suunnattua kyselyä, jonka on todettu antavan erilaisia tuloksia (Suoninen, 2012). Tutkimuksen laadullisissa osissa yleistettävyyys ei ole mielekäs luotettavuuden mittari, vaan on katsottava laajemmin hyvän tutkimuksen piirteitä. Tässä tutkimuksessa luotettavuutta parantavat esimerkiksi, se, että tutkimukseen liittyy vain tieteellisiä intressejä. Tutkimus on osa opettajankoulutusohjelmaa, eikä tutkimuksen tekemiseen ole osallistunut muita tahoja, kuin tutkija itse sekä työn ohjaajat. Tutkimuksessa on noudatettu tieteellisiä menetelmiä ja käytänteitä, joihin kuuluu läpinäkyvyys. Tutkimuksen toteutus ja tutkimustu-

lokset on pyritty raportoimaan mahdollisimman tarkasti sekä antamaan tunnustusta aiemmille tutkimuksen tekijöille. Tutkimusprosessiin kuuluu myös tutkimuksen alistaminen tieteellisen yhteisön arvioitavaksi.

Tutkimuksen legitimaation kannalta on tärkeää, että laadullisia ja määrällisiä aineistoja on tulkittu niiden epistemologisten mahdollisuuksien ja rajoitusten mukaan, eikä niitä ole sekoitettu keskenään. Määrällinen mediapäiväkirja-aineisto on analysoitu tilastollisesti ja laadullinen haastatteluaineisto fenomenologisen analyysin keinoin. Monimenetelmällisen tutkimuksen vahvuus ovat erilaisin menetelmin kerätty tieto tutkimuskohteesta, joka oikein käytettynä voi parantaa tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi, 2019; Onwuegbuzie & Burke Johnson, 2006).

Tässä tutkimuksessa tuli esiin monia mielenkiintoisia asioita lasten uutiskokemuksista. Jatkossa olisikin tärkeää saada lisää tutkimusta lasten ja uutismedian välisestä suhteesta. Alakoululaisia ei mielletä perinteisten uutisformaattien kohderyhmäksi, vaikka heidät tunnetaan median suurkuluttajina. Tämän tutkimuksen mukaan uutiset kuitenkin tavoittavat lapset usein sosiaalisen median kautta. Tämä herätti kysymyksen siitä, onko lasten ja nuorten uutiskulutus suurempaa kuin tutkimukset antavat ymmärtää, tai mitä nuoret itse tiedostavat. Tässä tutkimuksessa lasten uutistenkulutus vaikutti huomattavasti suuremmalta haastatteluiden perusteella kuin mitä määrällinen päiväkirja-aineisto antoi ymmärtää. Nuorten sosiaalisen median runsaan käytön takia olisi myös tarpeellista tietää, millaisia personoituja uutismaisemia lapsille muodostuu ja millaisia vaikutuksia sillä on esimerkiksi lasten tunne-elämään, maailmankuvaan ja tulevaisuuden näkymiin. Aiempien tutkimusten mukaisesti tutkimuksessa nousi esiin nuorten huoli ympäristöstä. Joidenkin tunnekuvaukset kertoivat jopa ilmastoahdistuksesta, jossa uutismedia näytti olevan merkittävä tekijä.

Tässä tutkimuksessa tuli esiin, että vanhempien omat pelot, huolet, asenteet ja arvot välittyvät myös lapselle. Lapset kertoivat kuuntelevansa, mistä vanhemmat puhuvat ja kertoivat saaneensa heiltä myös vaikutteita. Olisikin mielenkiin-

toista tutkia, millainen rooli vanhemmilla on lasten mediapeloissa ja ilmastoahdistuksessa. Olisi myös tärkeää pohtia, millaisia keinoja aikuisilla on tukea nuoria uutisten aiheuttamien mediapelkojen kanssa.

LÄHTEET

Aalto-yliopisto 2014. Aalto-yliopiston tutkijat paljastavat tunteiden kartat kehossa. Luettu 16.5.2019.

Alanen, L. 1996. Tunteita koskeva tieto ja tunteiden kognitiivinen rooli Descarteesin teoriassa. Teoksessa I., Niiniluoto, J., Räikkä (toim.) *Tunteet*. Helsinki: Yliopistopaino, 25–42.

Allan, S. 2010. *News culture*. Kolmas painos. Maidenhead; New York: McGraw-Hill/Open University Press.

Anttila, T. 1999. Tyttöjen huolenaiheet ja niiden liittymäkohdat. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalipsykologian laitos. Pro gradu.

Baker, L., Scher, D., & Mackler, K. 1997. Home and family influences on motivations for reading, *Educational Psychologist*, 32:2, 69–82, DOI: 10.1207/s15326985ep3202_2

Bullock, A. 1994. Has History Ceased to be Relevant? *The Historian*, 43(104), 16–19.

Carli, V., Durkee, T., Wasserman, D., Hadlaczky, G., Despalins, R., Kramarz, E., & Kaess, M. (2013). The association between pathological internet use and comorbid psychopathology: a systematic review. *Psychopathology*, 46 (1), 1–3.

Celot, P. 2009. Study on assessment criteria for media literacy levels: A comprehensive view of the concept of media literacy and an understanding of how media literacy level in Europe should be assessed. European commission.

Cohen, S. 1972. *Folk devils and moral panics: The creation of the mods and rockers*. London: MacGibbon & Kee.

Davis, H., & McLeod, S. L. 2003. Why humans value sensational news: An evolutionary perspective. *Evolution and Human Behavior*, 24(3), 208–216.

Ebrand Suomi Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2019. SoMe ja nuoret. Kyselytutkimus nuorten sosiaalisen median käytöstä. Luettu 14.1.2020.

Fremont, W. P., Pataki, C., & Beresin, E. V. 2005. The impact of terrorism on children and adolescents: Terror in the skies, terror on television. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics*, 14(3), 429–51.

Giorgi, A. P., & Giorgi, B. M. 2003. The descriptive phenomenological psychological method.

- Grundström, E., Haapanen, L., & Ilkka, S. 2019. JSN määritteli algoritmit osaksi journalistista työtä. *Media ja viestintä*, 42(4).
- Haaparanta, L. & Niiniluoto, I. 2016. *Johdatus tieteelliseen ajatteluun*. Gaudeamus. Helsinki.
- Hari, R. 2003. Sosiaalisen kognition hermostollinen perusta. *Duodecim*, 119 (15), 1465–1470.
- Harrison, K., & Cantor, J. 1999. Tales from the screen: Enduring fright reactions to scary media. *Media Psychology*, 1(2), 97–116.
- Hautakangas, M. 2005. Tavikset, tunteet ja moraali tv-viihteenä: Todellisuustelevision anatomiaa. *Media & Viestintä*, 28(1).
- Hill, M. 2006. Children's voices on ways of having a voice: Children's and young people's perspectives on methods used in research and consultation. *Childhood*, 13(1), 69–89.
- Heinonen, S., & Ruotsalainen, J. 2014. *Uusi journalismi*. Helsinki: Tulevaisuuden tutkimuskeskus & Turun yliopisto.
- Helavirta, S. 2007. Lasten tutkimushaastattelu: Metodologista herkistymistä, joustoa ja tasapainottelua. Helsinki: sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan yhteinen avoin julkaisuarkisto.
- Hintikka, J. 2016. Sopeutumattomien oppilaiden tunne- ja itsesäätelytaitojen kehittyminen: Oppilaiden ja opettajien arvioita ja kokemuksia Aggression portaat-interventiosta. Turun yliopiston julkaisuja. Väitöskirja.
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. T. 2015. *Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Huhtanen, E. 2016. Lasten mediamaailma pähkinänkuoressa. *Mediakasvatusseuran julkaisuja*, 5/2016.
- Huttunen, M. 2018. Traumaperäinen stressihäiriö. *Terveyskirjasto*. Duodecim.
- Holmila, A., Koskinen, U., Villstrand, N. E., & Karonen, P. 2014. Tiedonvälitys sivistysmissiosta uutisiin. Teoksessa P. Karonen, & A. Räihä (toim.), *Kansallisten instituutioiden muotoutuminen: Suomalainen historiakuva Oma Maa -kirjasarjassa 1900–1960*. *Historiallisia tutkimuksia*, 267. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 248–275.

Kallio, R., Lavikainen, V., 2017. Nuoret verkossa. Raportti nuorille suunnatun kyselyn vastauksista. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 3/2017. Lastensuojelun Keskusliitto.

KAVI 2016. Lapset & media. Kasvattajan opas. Toimitus: Sanna Spišák. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja 3/2016.

KAVI. Ikärajat. Luettu 15.3.2020.

KAVI 2015. Mediataitokoulu. Medialukutaito. Luettu 13.3.2020.

Kerola, K., Kujanpää, S. & Kallio, A. 2007. Tunteesta tunteeseen: Ihmismielen tarinat kuvin ja sanoin: harjoituskirja. Helsinki: Opetushallitus.

Kivivuori, J., Kemppe, S., & Smolej, M. 2002. Etusivujen väkivalta. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Kivivuori, J. 2004. Rikosuutisoinnin seuraamisen yhteys nuorten rikoskäyttäytymiseen. Tiedostotutkimus 27(4-5), 77-92.

Kohonen, I., Kuula-Luumi, A., & Spoof, S. K. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakko arviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje.

Kokko, S., Martin, L., Husu, P., Villberg, J., Mehtälä, A., Jussila, A.-M., . . . Välimäki, R. 2019. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Helsinki, Finland: Valtion liikuntaneuvosto; Opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019.

Koljonen, K. 2013. Kriisi journalismissa: Kansakunnan katastrofit ja muuttuva professio. Tampere: University Press.

Korva, S., & Löfgren, A. 2014. Selvitys huoltajien kuvaohjelmien ikärajoihin liittyvästä tietoudesta sekä ikärajojen noudattamisesta perheissä. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissätiö (Cupore): Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) 2014.

Kramer, A. D., Guillory, J. E., & Hancock, J. T. 2014. Experimental evidence of massive-scale emotional contagion through social networks. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(24), 8788-8790.

Kuikka, P., Välimäki, K., Parviainen, T. & Majaniemi, I. 2017. Lapsen aivojen tunteäätelyn kehitys. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Monitieteinen Aivotutkimuskeskus.

Kupari, P., Sulkunen, S., Vettenranta, J. & Nissinen, K. (2012). Enemmän iloa oppimiseen: Neljännen luokan oppilaiden lukutaito sekä matematiikan ja luonnontieteiden osaaminen: kansainväliset PIRLS- ja TIMSS-tutkimukset Suomessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos.

Kuula, A. 2015. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kupiainen, R. 2017. Lukutaidon jälkeen? Teoksessa V., Korhonen, J., Annala, P., Kulju Kehittämisen palat, yhteisöjen salat: näkökulmia koulutukseen ja kasvatukseen. Tampere University Press 2017, 205–216.

Kupiainen, R. 2009. Lasten mediasuhteet mediakasvatuksen kysymyksenä. Teoksessa Kotilainen, S., Hirsjärvi, I., Hujanen, J., Kupiainen, R., Mustonen, A., Niemi-Pynttari, R., Nikunen, K., Pohjola, K., Ruoho, I., Sassi, S., Sihvonen, J., Sintonen, S. & Oravala, J. (2009). Suhteissa mediaan. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja, (99), 167–184.

Lehtola, J., 2012. Huippujournalisti: Negatiivinen uutinen on ansa toimittajalle. Luettu 30.3.2020.

Leino, K., Ahonen, A., Hienonen, N., Hiltunen, J., Lintuvuori, M., Lähteinen, S., Lämsä, J., Nissinen, K., Nissinen, V., Puhakka, E. & Pulkkinen, J. 2019. PISA 18 ensituloksia: Suomi parhaiden joukossa. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Leino, K., Nissinen, K., Puhakka, E., & Rautopuro, J. 2017. Lukutaito luodaan yhdessä. Kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2016). Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Lessenski, M. 2018. Common sence wanted. Resilience to 'post-truth' and its predictors in the new media literacy index 2018. European Policies Initiative. Open Society Institute Sofia. Luettu 1.3.2019

Linnakylä, P., Sulkunen, S., & Arffman, I. 2004. Tulevaisuuden lukijat: suomalaisnuorten lukijaprofiileja: PISA 2000. Jyväskylän yliopisto, koulutuksen tutkimuslaitos.

Luostarinen, H., 2002. Moneksi muuttuva journalismi. Teoksessa Median varjossa. Perko, T., & Salokangas, R., & Luostarinen, H., (toim.). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Mediainstituutti, s. 22–29.

Luukka, M. R. 2013. Opetussuunnitelmat uudistuvat: tekstien lukijasta ja kirjoittajasta monilukutaituriksi. Kieli, koulutus ja yhteiskunta: Kielikoulutuspolitiikan verkoston verkkolehti. Luettu 24.2.2020.

Maailman talousfoorumi 2017. Global Shapers Survey. Luettu 15.3.2020.

Magin, M. 2017. Attention, please! Structural influences on tabloidization of campaign coverage in German and Austrian elite newspapers (1949–2009). *Journalism*, 20(12), 1704–1724.

MTS: Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta, tiedotteita 1/2018. Luettu 21.11.2019.

MTV-uutiset 2012. Huippujournalisti: Negatiivinen uutinen on ansa toimittajalle. Lehtola, J. Päivitetty 21.03.2012. Luettu 20.3.2019.

Mustonen, A. 2009. Media tunnemylynä. Teoksessa Kotilainen, S., Hirsjärvi, I., Hujanen, J., Kupiainen, R., Mustonen, A., Niemi-Pynttari, R., Nikunen, K., Pohjola, K., Ruoho, I., Sassi, S., Sihvonen, J., Sintonen, S. & Oravala, J. (2009). *Suhteissa mediaan. Nykyculttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja*, (99).

Niiniluoto, I. & Räikkä, J. 1996. *Tunteet*. Helsinki: Yliopistopaino.

Noppiari, E. 2014. *Mobiilimuksut. Lasten ja nuorten mediaympäristön muutos*. Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus COMET. Tampereen yliopisto.

Nummenmaa, L. 2019. *Tunnekartasto: Kuinka tunteet tekevät meistä ihmisiä*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi 2019.

Nummenmaa, L. 2017. Mistä puhumme, kun puhumme tunteista? *Tieteessä tapahtuu*, 35(2).

Nummenmaa, L., Glerean, E., Hari, R., & Hietanen, J. K. (2014). Bodily maps of emotions. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(2), 646-651.

Oikeusministeriön tiedotteita 2018. Tietosuojalaki täydentäisi EU:n tietosuojasetusta. Luettu 31.1.2020.

OKM 2013. *Hyvä medialukutaito: Suuntaviivat 2013–2016*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:11. Helsinki: Opetus ja kulttuuriministeriö.

Opetushallitus 2004. *Peruopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Luettu 30.11.2019.

Opetushallitus 2014. *Peruopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Luettu 30.11.2019.

Onwuegbuzie, A. J., & Johnson, R. B. 2006. The validity issue in mixed research. *Research in the Schools*, 13(1), 48–63.

Paakkunainen, K. 2007. Sukupolvipolitiikka: Nuoret ja eduskuntavaalit 2007. Helsinki: Opetusministeriö.

Pekkarinen, E., & Myllyniemi, S. 2019. Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla: Nuorisobarometri 2018. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, nro, 60.

Pennanen, S. 2006. " Mä sitä paitsi tykkäänkin uutisista": 5–6-vuotiaiden lasten kokemuksia ja käsityksiä tv-uutisista. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Pro gradu.

Pfefferbaum, B. 2005. Aspects of exposure in childhood trauma: The stressor criterion. *Journal of trauma & dissociation*, 6(2), 17–26.

Pietilä, A.P., 2007. Uutisista viihdettä, viihteestä uutisia: median muodonmuutos. Helsinki: Art House.

Pihkala, P. 2019. Ilmastoahdistus ja sen kanssa eläminen. Helsinki: Suomen mielenterveysseura.

Pihkala, P. P. 2017. Päin helvettiä? Ympäristöahdistus ja toivo. Helsinki: Kirjapaja.

Pohjola, K., 2009. Elokuvienv ikäraajat arvokoneistona. Teoksessa Kotilainen, S., Hirsjärvi, I., Hujanen, J., Kupiainen, R., Mustonen, A., Niemi-Pynttari, R., Nikunen, K., Pohjola, K., Ruoho, I., Sassi, S., Sihvonen, J., Sintonen, S. & Oravala, J. (2009). Suhteissa mediaan. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja, (99).

Puhakka, H., Sinkkonen, H. M., & Meriläinen, M. 2014. Nuorten internetin käyttö ja siihen liittyvät ongelmat. *Nuorisotutkimus*, 2, 23–32.

Rautopuro, J., & Juuti, K. 2018. PISA pintaa syvemmältä: PISA 2015 Suomen pääraportti. Kasvatusalan tutkimuksia, (77). Jyväskylän yliopisto.

Salminen, E. 1996. Vaikeneva valtiomahti? Neuvostoliitto-Venäjä Suomen lehdistössä 1968–1991. Helsinki: Edita.

Salminen, E. 2004. Viestinnällä vallankumoukseen:" demokraattisen toimittajakoulutuksen" aika 1960-luvulta 1980-luvulle. Helsinki: Edita.

Salokoski, T., Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin: katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -säätelyn käytäntöihin. Helsinki: Mediakasvatusseura.

Schuster, M.A., Stein, B.D., Jaycox, L.H., Collins, R.L., Marshall, G.N., Elliott, M.N., Zhou, A.J., Kanouse, D.E., Morrison, J.L, & Berry, S.H. 2001. A national

survey of stress reactions after the September 11, 2001, terrorist attacks. *New England Journal of Medicine*, 345, 1507-1512.

Sirén, M., Leino, K., & Nissinen, K. 2018. Nuorten media-arki ja lukutaito: PISA 2015. Koulutuksen tutkimuslaitos; Sanomalehtien liitto.

Stiglic, N., & Viner, R. M. 2019. Effects of screentime on the health and well-being of children and adolescents: a systematic review of reviews. *BMJ open*, 9(1).

Sulkunen, S., & Malin, A. 2014. Aikuisten lukutaito tiedon käsittelyn ja hallinnan avaintaitona. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta: Kielikoulutuspolitiikan verkoston verkkolehti* 10.

Suoninen, A. 2012. Lasten mediabarometri 2012. 10–12-vuotiaiden tyttöjen ja poikien mediankäyttö. *Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja*, 62.

Suoninen, A. 2013. Lasten mediabarometri 2013. 0–8-vuotiaiden mediankäyttö ja sen muutokset vuodesta 2010. *Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisuja* 75.

Syvöja, H., Kantomaa, M., Ahonen, T., Hakonen, H., Kankaanpää, A., & Tamminen, T. 2013. Physical activity, sedentary behavior, and academic performance in Finnish children. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 45 (11), 2098-2104.

Taloustutkimus 2019. Lasten ja nuorten mediapäivä. Tutkimus 7–15-vuotiaiden mediankäytöstä.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turun Sanomat 2019. Li Andersson nuorten ilmastolakosta: Kouluissa hyvä keskustella pelisäännöistä, jotta vapaus mielenilmaisuun toteutuu. *Valkama, V. Luettu* 29.3.2020

Vettenranta, J., Välijärvi, J., Ahonen, A., Hautamäki, J., Hiltunen, J., Leino, K. & Rautopuro, J. (2016). *Pisa 15 Ensituloksia. Huipulla pudotuksesta huolimatta*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja, 41.

Weissenfelt, J., 2016. SoMe ja nuoret 2016. Kyselytutkimus nuorten sosiaalisen median käytöstä. *Ebrand Suomi Oy. Luettu* 20.11.2019.

Yle 2019. Osa nuorista pelkää, uskaltaako perjantain ilmastolakkoon osallistua koulun asenteen takia: Näin rehtorit yrittävät suitsia lakkoilijoita. *Koskinen, A. Luettu* 29.3.2020.

Yle 2017. Kysyimme asiantuntijoilta: Onko ruutuajan rajoittaminen kahteen tuntiin mennyttä maailmaa? Blencowe, A. 2017. Luettu 1.7.2020.

Yle 2016. Tutkija lyttää THL:n suosituksen ja kyttäävät vanhemmat: "Ajatellaan, että zombielapsi ei tajua mistään mitään" Heikkilä, M. 2016. Luettu 1.7.2020.

Young, K. S. (2004). Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences. *American behavioral scientist*, 48(4), 402-415.

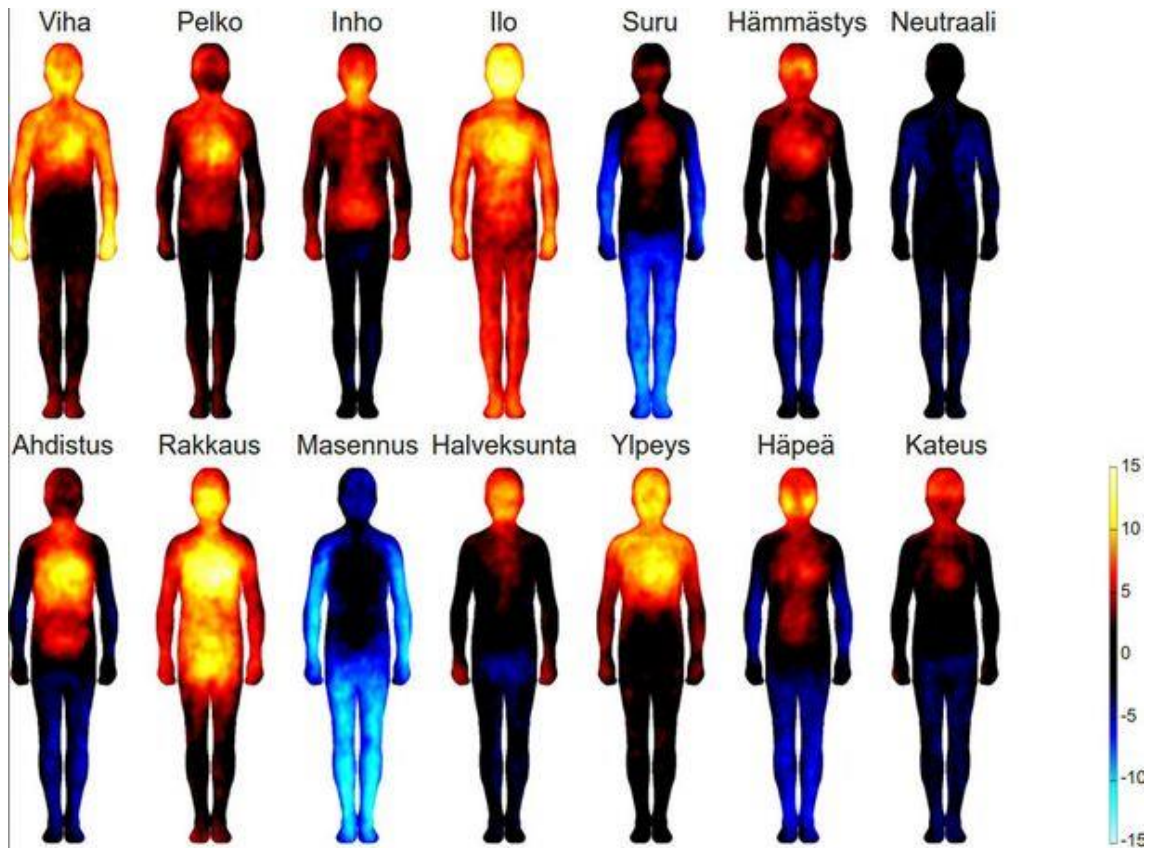
LIITTEET

Liite 1 Uutisotsikot

1. Näin Uuden-Seelannin tapahtumat etenivät: Kahdessa moskeijassa ammuttiin – 49 kuolonuhria
2. Kuusi iskua kirkkoihin ja luksushotelleihin Sri Lankassa – lähes 200 kuollut, useita satoja loukkaantuneita
3. Katso hulvaton video - Mese-kissa erottaa käskystä oikean ja vasemman
4. Ennuste: Merenpinnat voivat nousta jopa kaksi metriä ja ajaa yli 180 miljoonaa ihmistä kodeistaan
5. Kouluissa paljastunut järkyttävä seksi-ilmiö veti rehtorin ymmälleen – ”Voiko tämä olla edes totta”
6. Nyt tuli mittasuhteet: Tuoreen raportin kuvat paljastavat, mistä luopumisella on oikeasti ilmastolle merkitystä
7. Haluaisitko tienata 50 000 euroa tunnissa uutuuksipelejä pelaamalla? Näin tekevät jo monet ympäri maailmaa
8. Muellerin raportti on julki: ”Tämä on presidenttityteni loppu, olen kusessa”, Trump oli sanonut erikoissyyttäjää nimitettäessä
9. Suosikitubettaja tuomittiin lapsipornosta – edessä 10 vuoden vankeustuomio
10. Nyt tuli mittasuhteet: Tuoreen raportin kuvat paljastavat, mistä luopumisella on oikeasti ilmastolle merkitystä

Liite 2

Tunnekartta (Aalto-yliopisto 2014)

Liite 3

Teemahaastattelurunko

1. Kertaa tietosuoja, yleistä tutkimuksesta
2. Mitä kuuluu, mikä tunne kuvaa parhaiten? (tunnekartta)
3. Lue otsikot. Valitse yksi uutinen, jonka luet seuraavaksi.
4. Mikä tunne kuvaa parhaiten? (tunnekartta)
5. Ovatko jotkut uutisista jo ennestään tuttuja?
6. Millaisia uutisia muistat elämäsi varrelta?
7. Seuraatko uutisia? Seurataanko kotona?
8. Millaista sosiaalisenmedian käyttö, tuleeko sosiaalisenmedian kautta uutisia?
9. Oletko nähnyt uutisia aiheista: Donald Trump, Putin, Maahanmuutto Suomessa, Ilmastomuutos, Jytky?
10. Kenen kanssa keskusteleet uutisista?

Liite 4. Mediapäiväkirjapohja

NIMI: _____

1. Kirjaa taulukkoon omaa median käyttöäsi. Median käytöllä tarkoitetaan esimerkiksi tietokoneen, pelikonsolien, internetin, television, puhelimen, sosiaalisen median, sanomalehtien tai kirjojen parissa vietettyä aikaa.

klo	*viikonpäivä*
6.00	
7.00	
8.00	
9.00	
10.00	
11.00	
12.00	
13.00	
14.00	
15.00	
16.00	
17.00	
18.00	
19.00	
20.00	
21.00	
22.00	
23.00	
00.00	
01.00	
02.00	
03.00	
04.00	
05.00	
Yhteensä	

2. Millaisia uutisia kuulit *viikonpäivä*? Kirjaa uutisaihe ja mistä kuulit siitä. Uutisia ovat kaikki ajankohtaiset asiat, joista on kerrottu tai keskusteltu edellä mainituissa medioissa. Kirjaa myös uutiset, joista kuulit muilta ihmisiltä, kuten esimerkiksi kavereilta tai vanhemmilta.